

Przegląd regionalny - województwo dolnośląskie 2019

Wrocław 2019



Spis treści

1. Sytuacja demograficzna _____	2
2. Sytuacja makroekonomiczna i struktura gospodarki _____	7
3. Konkurencyjność gospodarki i atrakcyjność inwestycyjna regionu _____	12
4. Rynek pracy _____	15
5. Jakość życia _____	18
6. Infrastruktura techniczna i społeczna _____	19
7. Finanse samorządu terytorialnego _____	24
8. Wykorzystanie funduszy unijnych w perspektywie 2014-2020 na realizację RPO oraz ich oddziaływanie na ważne obszary życia społeczno-gospodarczego regionu _____	27



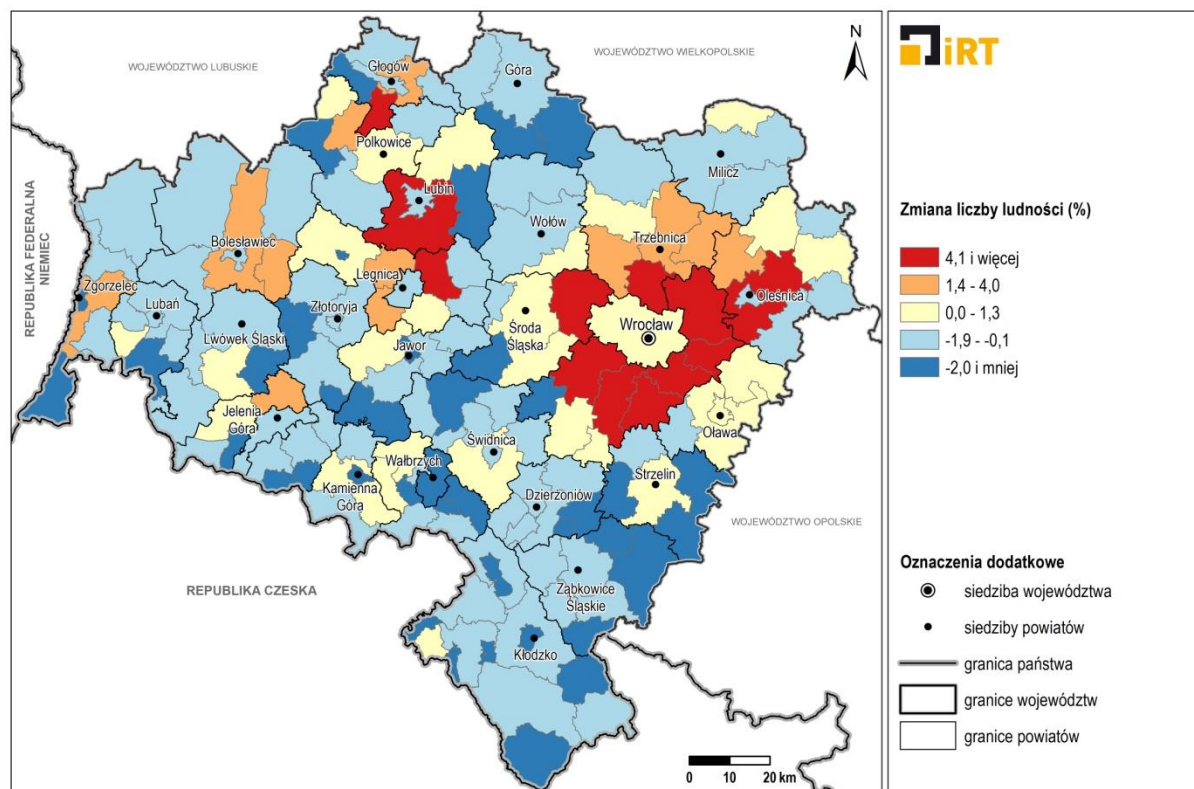
1. SYTUACJA DEMOGRAFICZNA

W 2018 roku województwo dolnośląskie zamieszkiwało 2 901 225 osób (1 394 978 mężczyzn i 1 506 247 kobiet), co stanowiło 7,6% ludności Polski. W latach 2015-2018 liczba ludności zmalała o 2 982 mieszkańców (-0,1%). W tym samym okresie liczba mieszkańców Polski zmniejszyła się o 26 091 osoby (-0,1%). Współczynnik feminizacji w regionie w 2018 roku ukształtował się na poziomie 108,0 i był o 1,3 wyższy niż w Polsce. Współczynnik ten najwyższą wartość w ujęciu powiatowym osiągnął w mieście Jelenia Góra (115,4), natomiast najniższą w powiatach: górowskim (101,8) i strzelińskim (101,9). Do najludniejszych dolnośląskich powiatów należały: miasto Wrocław (640,6 tys.), kłodzki (159,3 tys.) i świdnicki (157,6 tys.). Natomiast najmniejszą liczbą mieszkańców (nieprzekraczającą 40 tys.) cechowały się powiaty: górowski (35,2 tys.) i milicki (37,1 tys.).

W latach 2015-2018 największy procentowy spadek liczby ludności nastąpił w powiatach: mieście Wałbrzych (-2,5%), ząbkowickim (-2,3%) i górowskim (-2,1%), natomiast największy wzrost miał miejsce w powiatach: wrocławskim (8,9%), średzkim (2,7%) i trzebnickim (1,4%). W zdecydowanej większości powiatów województwa dolnośląskiego w omawianym okresie nastąpił spadek liczby mieszkańców (w 22 na 30 powiatów w regionie).

W badanym okresie wśród 169 gmin Dolnego Śląska aż w 117 odnotowano spadek liczby ludności, natomiast w 52 miał miejsce wzrost liczby ludności. Największe procentowe spadki liczby mieszkańców odnotowano w gminach zlokalizowanych w większości na południu województwa, w obszarze sudeckim i przed-sudeckim oraz na północy regionu – m.in.: Karpacz (-5,1%), Jemielno (-3,8%), Niemcza (-3,5%), Piechowice (-3,4%), Duszniki-Zdrój (-3,3%), Udanin (-3,3%), Ziębice (-3,3%), Złoty Stok (-3,3%), Kondratowice (-3,2%), Walim (-3,2) i Ciepłowody (-3,2%). Z kolei największy wzrost liczby mieszkańców zaobserwowano w gminach strefy podmiejskiej Wrocławia oraz stref podmiejskich miast Legnicko-Głogowskiego Okręgu Miedziowego – tj.: Długołęka (12,8%), Czernica (12,4%), Siechnice (10,8%), Kobierzyce (10,5%), Miękinia (10,3%), Kąty Wrocławskie (7,5%), Żórawina (7,2%), Jerzmanowa (6,3%), wiejskiej Lubin (5,7%) i Kunice (5,1%). Wzrost liczby mieszkańców związany był głównie z trwającym na tych obszarach procesem suburbanizacji (mapa 4).

Mapa 4. Zmiana liczby ludności w gminach województwa dolnośląskiego w latach 2015-2018.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.



W 2018 roku gęstość zaludnienia w województwie dolnośląskim wyniosła 145 os./km² i była o 22 osoby wyższa niż średnia dla Polski (123 os./km²). Region pod tym względem zajmował 4. miejsce w kraju po województwach: śląskim, małopolskim i mazowieckim. Gęstość zaludnienia na poziomie powiatowym wykazywała duże zróżnicowanie. Najmniejsza gęstość zaludnienia zanotowana została w powiatach: górowskim (48 os./km²), milickim (52), lwóweckim (65) i bolesławieckim (69). Największą natomiast odnotowano w miastach na prawach powiatu: Wrocławiu (2 188 os./km²), Legnicy (1 772), Wałbrzychu (1 329) i Jeleniej Górze (728). Poza miastami na prawach powiatu najwyższymi wartościami opisywanego zjawiska odznaczały się powiaty: świdnicki (213 os./km²), dzierzoniowski (212), głogowski (202), zdecydowanie wyróżniając się na tle pozostałych, w których nie została przekroczona wartość 150 os./km². Pod względem rozmieszczenia przestrzennego powiaty o najniższej gęstości zaludnienia były zlokalizowane głównie w północnej i środkowej części województwa dolnośląskiego, natomiast jednostki o najwyższych wartościach tworzyły mniej zwarte skupiska na obszarze regionu.

W przypadku gęstości zaludnienia przypadającej na powierzchnię zabudowaną i zurbanizowaną w 2018 roku województwo dolnośląskie osiągnęło wartość 2 003 os./km², co było wartością niższą od wartości dla Polski, która wyniosła 2 214. Opisywany region uplasował się pod względem analizowanego zjawiska na 11. miejscu w kraju. W latach 2015-2018 gęstość zaludnienia przypadająca na powierzchnię zabudowaną i zurbanizowaną zmniejszyła się w województwie dolnośląskim o 86 os./km², podczas gdy w Polsce spadek wyniósł 114. Opisywane spadki mogą być związane z jednej strony ze wzrostem powierzchni zabudowanej, która nie jest przeznaczona na cele mieszkalne, a z drugiej strony mógł się do tego przyczynić wzrost budownictwa jednorodzinnego oraz proces suburbanizacji.

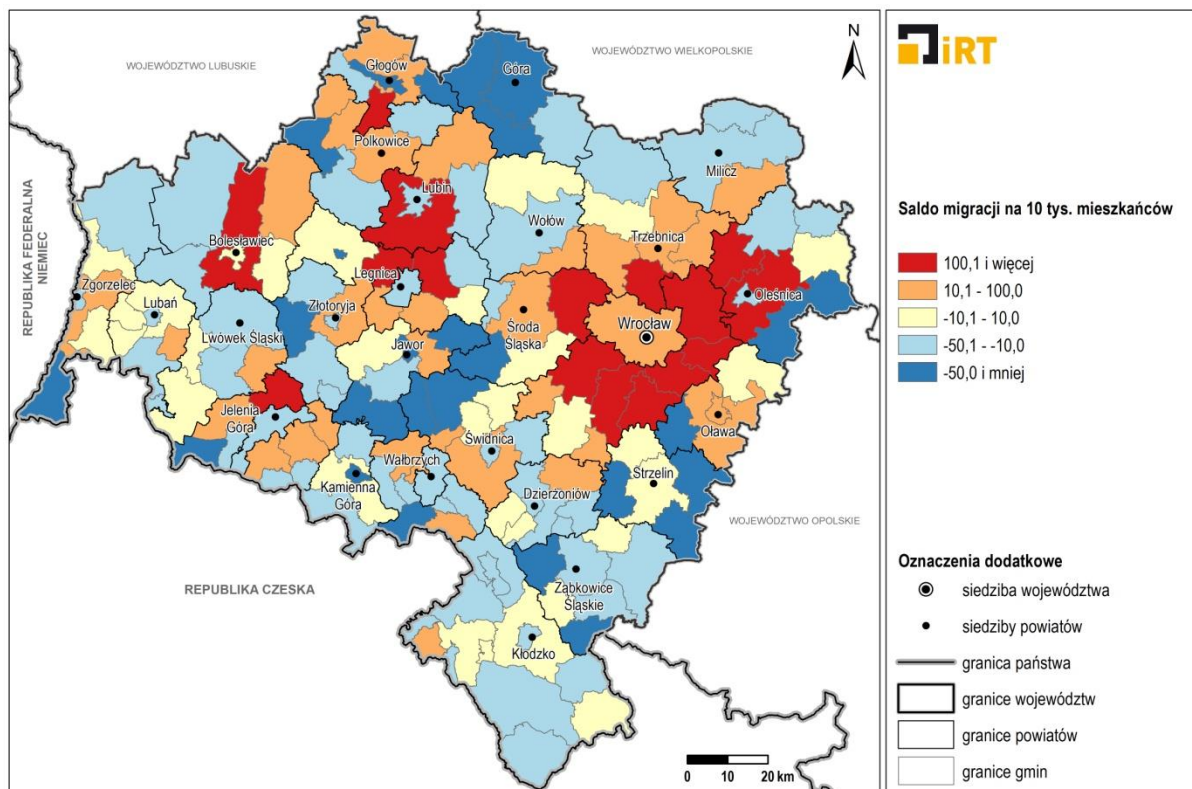
W 2018 roku wskaźnik urbanizacji dla województwa dolnośląskiego osiągnął wartość 68,6% i był o 8,5% wyższy niż dla Polski (60,1%). Województwo dolnośląskie zajęło pod tym względem 2. miejsce w kraju ustępując jedynie województwu śląskiemu. W latach 2015-2018 wartość wskaźnika urbanizacji dla Dolnego Śląska zmniejszyła się o 0,6 p.p., co stanowiło większy spadek niż w przypadku całego kraju (-0,2 p.p.). W ujęciu powiatowym (z wyłączeniem miast na prawach powiatu) najwyższe wartości zostały zanotowane w powiatach: dzierzoniowskim (78,8%), głogowskim (75,5%) i lubińskim (73,6%), natomiast najmniej zurbanizowanymi powiatami były wrocławski (14,9%) i średzki (17,5%). Tylko w powiecie wołowskim i strzelińskim (nie wliczając miast na prawach powiatu) w latach 2015-2018 zanotowano wzrost wskaźnika urbanizacji. W pozostałych analizowanych jednostkach administracyjnych nastąpił spadek opisywanego wskaźnika – największy w powiatach: dzierzoniowskim (-2,4 p.p.), legnickim (-0,9 p.p.), jeleniogórskim (-0,9 p.p.), lubińskim (-0,8 p.p.), oleśnickim (-0,7 p.p.) i głogowskim (-0,6 p.p.).

W województwie dolnośląskim saldo migracji na 10000 ludności w 2018 roku osiągnęło wartość 12,8. Dodatkowo wartości wskaźnika, poza Dolnym Śląskiem, były notowane w 4 województwach: mazowieckim (31,0), pomorskim (21,8), małopolskim (16,3) i wielkopolskim (3,7). Biorąc pod uwagę powiaty regionu najwyższe wartości osiągnięte zostały w powiatach: wrocławskim (281,2), średzkim (107,7) i trzebnickim (47,4), a najniższe odnotowano w górowskim (-73,3) i jaworskim (-43,9).

W układzie gminnym najniższe wartości salda migracji na 10000 mieszkańców zostały zanotowane w gminach: Udanin (-139,0), Niechlów (-113,0), Szklarska Poręba (-99,7), miejskiej Chojnów (-98,4), Pęcław (-96,8), Jemielno (-92,3), Stoszowice (-91,9) i Domaniów (-91,0). Najwyższymi wartościami charakteryzowały się gminy: Czernica (497,5), Miękinia (395,2), Długołęka (391,4), Siechnice (357,3) i Kobierzyce (250,1). Wszystkie wymienione powyżej gminy należą do strefy podmiejskiej Wrocławia, na którym to obszarze nadal postępuje proces suburbanizacji. Poza tym w klasie charakteryzującej się najwyższymi wartościami (100,1 i więcej) znalazły się gminy ze stref podmiejskich innych ważniejszych ośrodków miejskich województwa takich jak: Legnica, Jelenia Góra, Lubin, Głogów czy Bolesławiec. W zdecydowanej większości są to gminy wiejskie, co potwierdza charakter trendu migracyjnego z miasta na wieś, szczególnie na obszary podmiejskie (mapa 5.)



Mapa 5. Saldo migracji na 10 tys. mieszkańców w gminach województwa dolnośląskiego w 2018 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

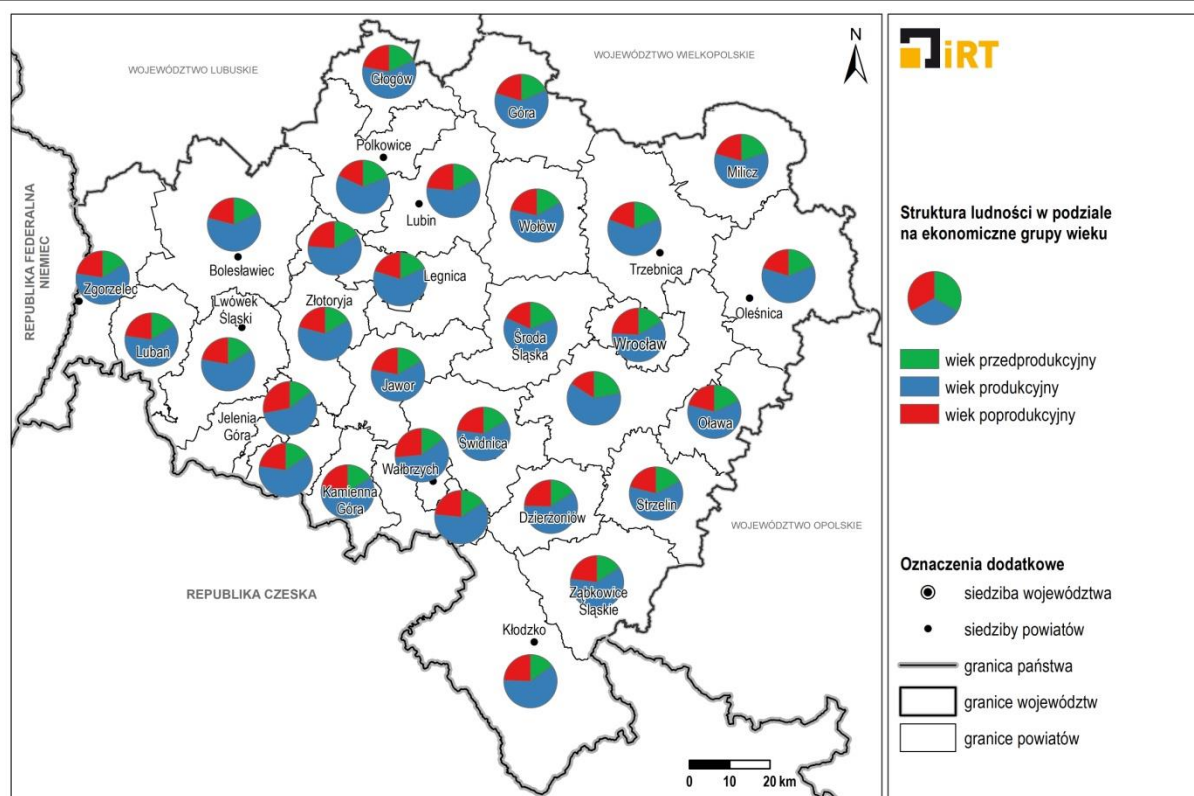
W 2018 roku w województwie dolnośląskim do grupy w wieku przedprodukcyjnym zaliczało się 17,0% ludności regionu (w Polsce 18,1%), ludność w wieku produkcyjnym stanowiła 60,4% mieszkańców (Polska 60,6%), a w grupie osób w wieku poprodukcyjnym znalazło się 22,6% Dolnoślązaków (Polska 21,4%). Można zauważyć, że województwo dolnośląskie w porównaniu do całego kraju odznacza się starszą strukturą wieku ludności, co jest zauważalne w przypadku osób w grupach wieku: przedprodukcyjnej i poprodukcyjnej. Wśród pozostałych województw dolnośląskie charakteryzuje się jednym z najmniejszych udziałów ludności w przedprodukcyjnej grupie wieku. Niższe wartości pod tym względem osiągnięto tylko w 3 województwach: opolskim (15,9%), świętokrzyskim (16,6%) i łódzkim (16,9%). Taka sama wartość została osiągnięta natomiast w województwie śląskim (17,0%). W przypadku udziału osób w wieku produkcyjnym województwo dolnośląskie zajęło 12. miejsce w grupie polskich regionów. Z kolei udział osób w wieku poprodukcyjnym należał do najwyższych w kraju (4. miejsce). W latach 2015-2018 można zauważyć niewielki wzrost udziału osób w grupie ludności w wieku przedprodukcyjnym o 0,3 p.p. (w Polsce – o 0,1 p.p.). Wzrost został osiągnięty również w grupie osób w wieku poprodukcyjnym - o 2,1 p.p. (Polska 1,8 p.p.). Natomiast w grupie ludności w wieku produkcyjnym nastąpił spadek o 2,4 p.p. (Polska -1,9 p.p.).

W ujęciu wewnątrzregionalnym najmniejszy udział osób w wieku przedprodukcyjnym zanotowano w powiatach zlokalizowanych głównie w rejonie sudeckim i przedsudeckim m.in.: mieście Jelenia Góra (14,4%) i mieście Wałbrzych (14,6%), kłodzkim (15,3%) i dzierzoniowskim (15,5%). Najwyższe wartości odnotowano natomiast w powiatach: wrocławskim (21,9%), milickim (19,7%) i polkowickim (19,2%). Udział osób w wieku produkcyjnym był najwyższy w powiatach: średzkim (63,0%), polkowickim (62,6%), złotoryjskim (62,3%) i wrocławskim (62,1%). Do powiatów o najniższym udziale osób w tej grupie wieku należały: miasto Jelenia Góra (57,5%), miasto Wałbrzych (59,1%), miasto Wrocław (59,2%), lubiński (59,3%), miasto Legnica (59,6%), głogowski (59,7%) i milicki (59,8%). Należy zauważyć, że wśród 5 powiatów o najniższych wartościach znajdują się wszystkie 4 dolnośląskie miasta na prawach powiatu. Najniższym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym charakteryzowały się powiaty: wrocławski (15,9%), średzki (18,2%), polkowicki (18,3%) i trzebnicki (19,5%). Oprócz powiatu polkowickiego pozostałe wymienione jednostki tworzą zwartą przestrzennie



grupę otaczającą Wrocław. Wiąże się to zapewne z migracją młodych ludzi (przede wszystkim małżeństw z dziećmi) do strefy podmiejskiej Wrocławia. Najwyższe wartości osiągnęły natomiast powiaty: miasto Jelenia Góra (28,0%), miasto Wałbrzych (26,3%), kłodzki (24,5%), dzierzoniowski (24,4%) i miasto Wrocław (24,2%). Wśród wymienionych powiatów dominują miasta na prawach powiatów, czyli największe ośrodki miejskie województwa dolnośląskiego, które charakteryzują się posiadaniem najstarszej struktury ludności na Dolnym Śląsku (mapa 6).

Mapa 6. Struktura ludności w podziale na ekonomiczne grupy wieku w powiatach województwa dolnośląskiego w 2018 r.

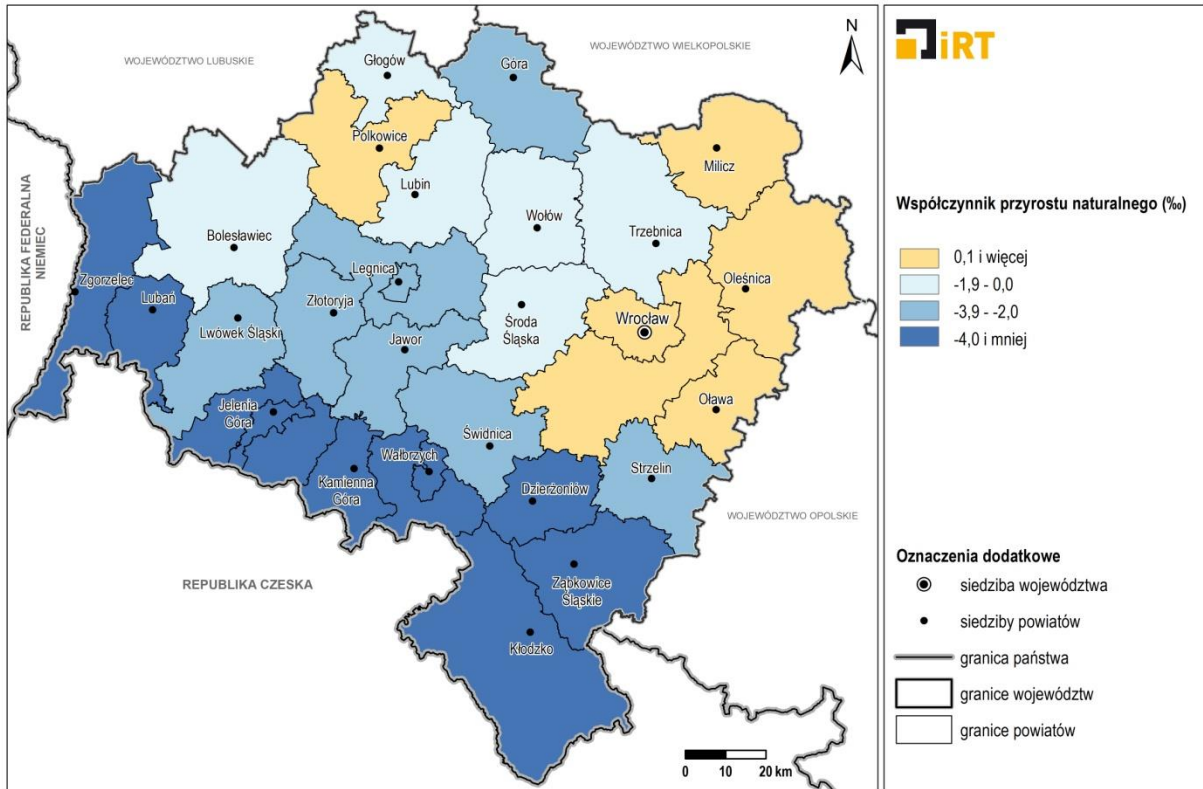


Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W województwie dolnośląskim przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2018 roku wyniósł $-1,8\text{‰}$ i był on niższy od wartości dla Polski ($-0,7\text{‰}$). Region znalazł się na 11. miejscu pod względem analizowanej cechy. W układzie powiatowym najniższymi wartościami analizowanego wskaźnika cechowały się powiaty: jeleniogórski ($-6,8\text{‰}$), miasto Wałbrzych ($-6,8\text{‰}$), miasto Jelenia Góra ($-6,1\text{‰}$), wałbrzyski ($-5,7\text{‰}$), ząbkowicki ($-5,7\text{‰}$), kłodzki ($-5,6\text{‰}$), zgorzelecki ($-5,2\text{‰}$) i kamiennogórski ($-5,1\text{‰}$). Są to powiaty zlokalizowane w południowej części województwa dolnośląskiego, głównie w rejonie sudeckim. Jedynie w 6 powiatach osiągnięto wartości dodatnie. Były to powiaty: wrocławski ($5,6\text{‰}$), miasto Wrocław ($0,8\text{‰}$), oleśnicki ($0,6\text{‰}$), polkowicki ($0,3\text{‰}$), oławski ($0,3\text{‰}$) i milicki ($0,1\text{‰}$). Oprócz powiatu polkowickiego położonego w Legnicko-Głogowskim Obszarze Funkcjonalnym (LGOF), pozostałe wymienione jednostki administracyjne były zlokalizowane we wschodniej części regionu (mapa 7). W latach 2015-2018 w 21 powiatach (na 30 powiatów w województwie) nastąpił spadek wartości współczynnika przyrostu naturalnego.



Mapa 7. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w powiatach województwa dolnośląskiego w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.



2. SYTUACJA MAKROEKONOMICZNA I STRUKTURA GOSPODARKI

W 2017 roku Produkt Krajowy Brutto w cenach bieżących osiągnął w województwie dolnośląskim wartość 166 023 mln zł, co stanowiło 8,3% PKB Polski. W stosunku do 2014 roku zwiększył się on o 20 422 mln złotych (wzrost o 14,0%), natomiast względem PKB kraju zmalał o 0,2 p.p. Region uplasował się na 4. miejscu pod względem wytworzonego PKB – wyższe wartości osiągnęły jedynie województwa: mazowieckie (446 053 mln zł), śląskie (243 541 mln zł) i wielkopolskie (196 780 mln zł). W ujęciu wewnątrzregionalnym największym PKB w 2016 roku charakteryzował się podregion miasto Wrocław (50 863 mln zł, co stanowiło 32,6% PKB województwa dolnośląskiego). Na następnych miejscach znalazły się podregiony: legnicko-głogowski (29 699 mln zł, 19,1% PKB województwa), wrocławski (29 541 mln zł, 19,0%), wałbrzyski (23 820 mln zł, 15,3%) i jeleniogórski (21 894 mln zł, 14,1%). W latach 2013-2016 w tworzeniu PKB województwa dolnośląskiego zwiększył się udział podregionów: miasta Wrocław (o 1,5 p.p.), wrocławskiego (1,5 p.p.) i wałbrzyskiego (0,3 p.p.), natomiast zmniejszył się udział podregionów: legnicko-głogowskiego (-2,5 p.p.) i jeleniogórskiego (-0,8 p.p.). Na podstawie przedstawionych powyżej danych widać wzrost znaczenia gospodarczego podregionów miasta Wrocław i wrocławskiego względem pozostałej części województwa.

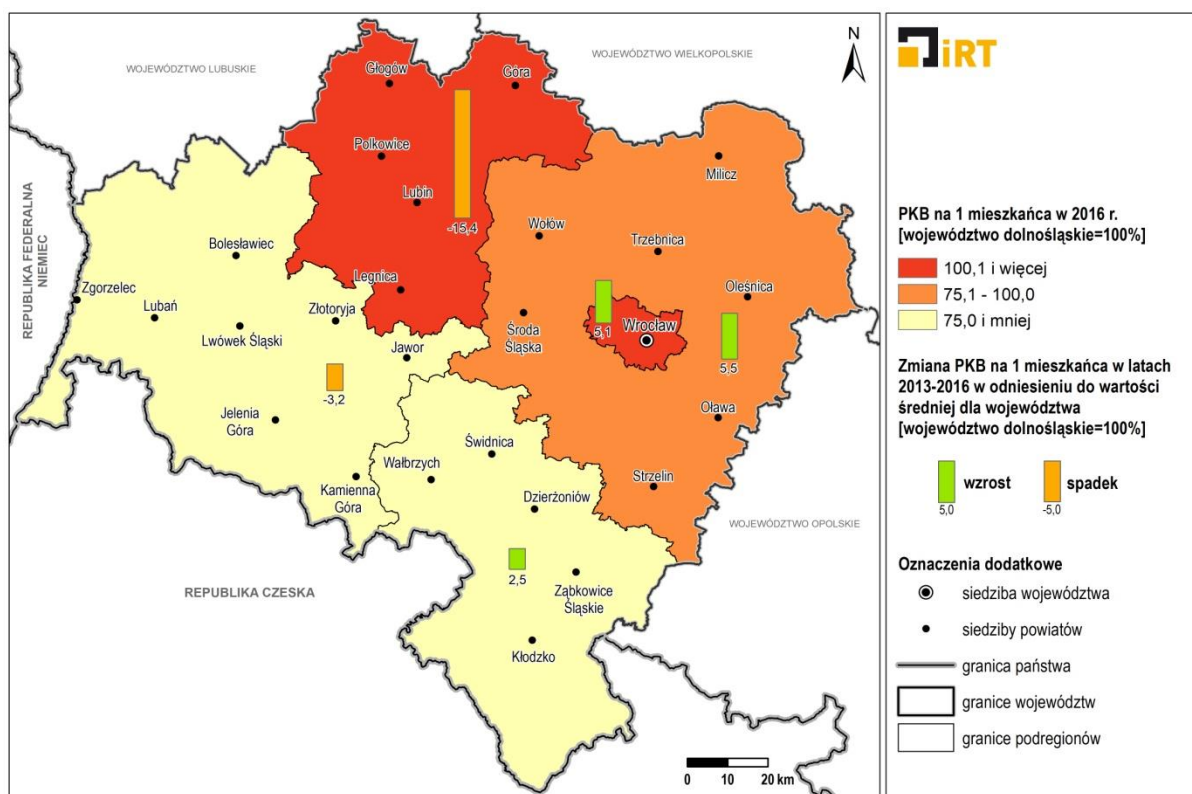
Produkt Krajowy Brutto w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2017 roku w województwie dolnośląskim osiągnął wartość 57 203 złotych i był o 10,5% wyższy w porównaniu do średniej krajowej. Tylko województwo mazowieckie osiągnęło wyższą wartość PKB *per capita* (83 024 zł). W porównaniu do 2014 roku PKB na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim wzrósł o 7 142 zł. Dane dla 2016 roku ukazują, że najniższe wartości zostały osiągnięte przez podregiony wałbrzyski i jeleniogórski (uzyskały odpowiednio wartości: 35 947 zł i 38 476 zł). Następny w kolejności był podregion wrocławski z wartością 50 590 zł. Zdecydowanie najwyższy PKB *per capita* odnotowano w podregionie legnicko-głogowskim (65 830 zł) i mieście Wrocław (79 838 zł). Tym samym podregiony wałbrzyski i jeleniogórski osiągnęły niższe wartości od średniej krajowej (odpowiednio: 74,2% i 79,4% wartości przeciętnej) i od średniej wojewódzkiej (stosownie: 67,0% i 71,7%), natomiast legnicko-głogowski i miasto Wrocław przewyższyły zarówno średnią krajową (odpowiednio: 135,9% i 164,8%), jak i średnią wojewódzką (stosownie: 122,7% i 148,8%). W przypadku podregionu wrocławskiego wartość PKB na 1 mieszkańca była wyższa od średniej krajowej (104,5%) i niższa od średniej dla województwa dolnośląskiego (94,3%). Porównując zmiany, jakie zaszły w przypadku analizowanego zjawiska w odniesieniu do średniej wojewódzkiej można zauważyć, że największy procentowy spadek o 15,4 p.p. w latach 2013-2016 zanotował podregion legnicko-głogowski. Spadek, ale zdecydowanie mniejszy, nastąpił również w podregionie jeleniogórskim (-3,2 p.p.). Pozostałe podregiony: wałbrzyski, miasto Wrocław i wrocławski notowały wzrost względem średniej wojewódzkiej – odpowiednio o 2,5 p.p., o 5,1 p.p. i o 5,5 p.p. (mapa 1).

Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca według parytetu siły nabywczej (PPP, UE-28=100%) w 2017 roku osiągnął wartość 77% dla województwa dolnośląskiego i był zdecydowanie wyższy od średniej dla Polski (70%). Wśród województw jedynie mazowieckie (112%) osiągnęło wyższą wartość od Dolnego Śląska. W latach 2014-2017 pod tym względem w województwie dolnośląskim nastąpił wzrost o 2 p.p.

W województwie dolnośląskim w 2016 roku wartość dodana brutto (WDB) przypadająca na 1 pracującego wyniosła 127 705 zł i była o 13 833 zł wyższa od średniej krajowej. W latach 2013-2016 na Dolnym Śląsku wartość WDB wzrosła o 4 712 zł. Pomimo wspomnianego wzrostu przewaga województwa dolnośląskiego zmniejszyła się w porównaniu do średniej krajowej. W 2013 roku wartość dla analizowanego regionu była od niej wyższa o 14,8%, natomiast w 2016 roku o 12,1%.



Mapa 1. Produkt Krajowy Brutto na 1 mieszkańca w 2016 r. oraz jego zmiana w latach 2013-2016 w odniesieniu do średniej wojewódzkiej w podregionach województwa dolnośląskiego.



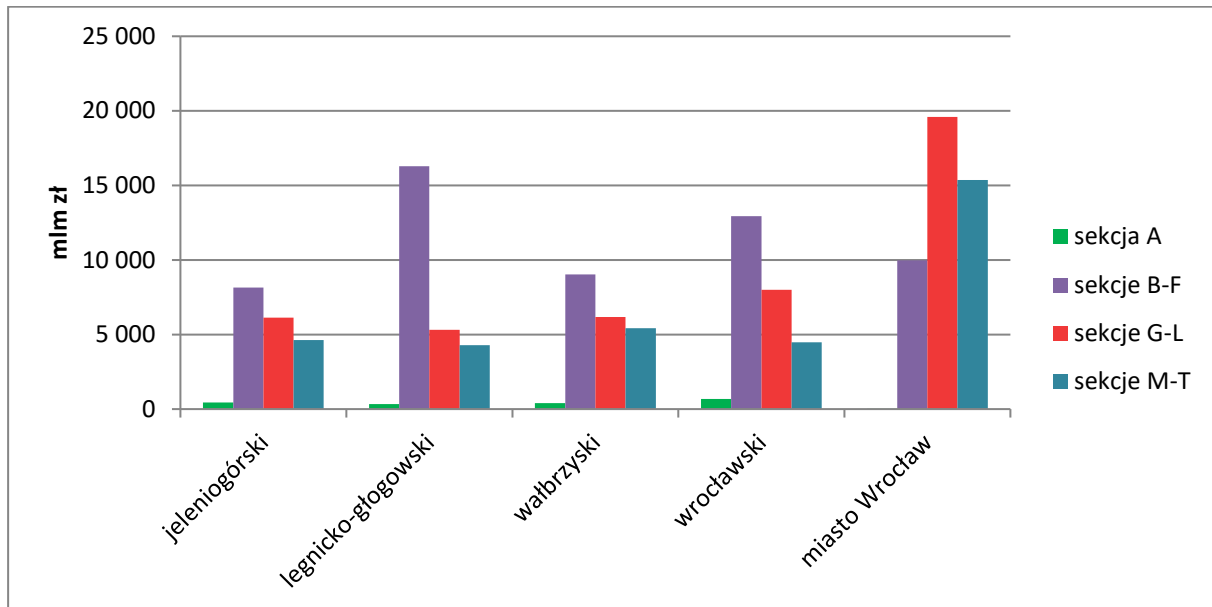
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W ujęciu wewnątrzregionalnym można zauważyć, że dla analizowanej cechy zdecydowanie najwyższe wartości są notowane niezmiennie od lat w podregionie legnicko-głogowskim. W 2016 roku wartość dodana brutto w przeliczeniu na 1 pracującego osiągnęła tam 163 942 zł, co stanowiło 144,0% średniej krajowej i 128,4% średniej wojewódzkiej. Przewaga podregionu legnicko-głogowskiego była na tyle duża, że pozostałym podregionom nie udało się przekroczyć wartości średniej dla województwa. Należy jednak zauważyć, że w porównaniu do 2013 roku podregion legnicko-głogowski uzyskał wartość niższą o 6 025 zł. Najwyższe wzrosty w latach 2013-2016 zanotowano w podregionie wrocławskim i wałbrzyskim (odpowiednio o 10 495 zł i 10 050 zł). Na 2. miejscu pod względem wartości dodanej brutto uplasował się podregion miasto Wrocław, który osiągnął 126 609 zł na 1 pracującego, co stanowiło 111,2% średniej krajowej i 99,1% średniej wojewódzkiej. Następnymi w kolejności jednostkami pod względem opisywanej cechy były podregiony: wrocławski (124 402 zł na 1 pracującego) i jeleniogórski (116 634 zł). Obydwa regiony osiągnęły wartość wyższą od średniej krajowej – wrocławski o 9,2%, a jeleniogórski o 2,4%. Na ostatnim miejscu uplasował się podregion wałbrzyski z wartością 112 327 zł. Był to jedyny dolnośląski podregion, który zanotował wartość poniżej średniej krajowej (o 1,4%).

W 2016 roku wartość dodana brutto (WDB) w województwie dolnośląskim wyniosła 137 639 mln zł. W podziale na podregiony największą wartość dodaną brutto zanotował podregion miasto Wrocław (44 935 mln zł), a następnie za nim uplasowały się podregiony: legnicko-głogowski (26 231 mln zł), wrocławski (26 094 mln zł), wałbrzyski (21 040 mln zł) i jeleniogórski (19 339 mln zł). Z podanej powyżej wartości dla województwa jedynie 1 862 mln zł zostało wytworzonych w sekcji A związanej głównie z działalnością rolniczą, co stanowiło 1,4% wartości ogólnej. Najwyższa wartość dodana brutto dla sekcji A wystąpiła w podregionie wrocławskim (672 mln, 2,6% WDB dla podregionu), a najniższa w mieście Wrocław (17 mln, poniżej 0,1% WDB dla podregionu); (wykres 1, mapa 2).

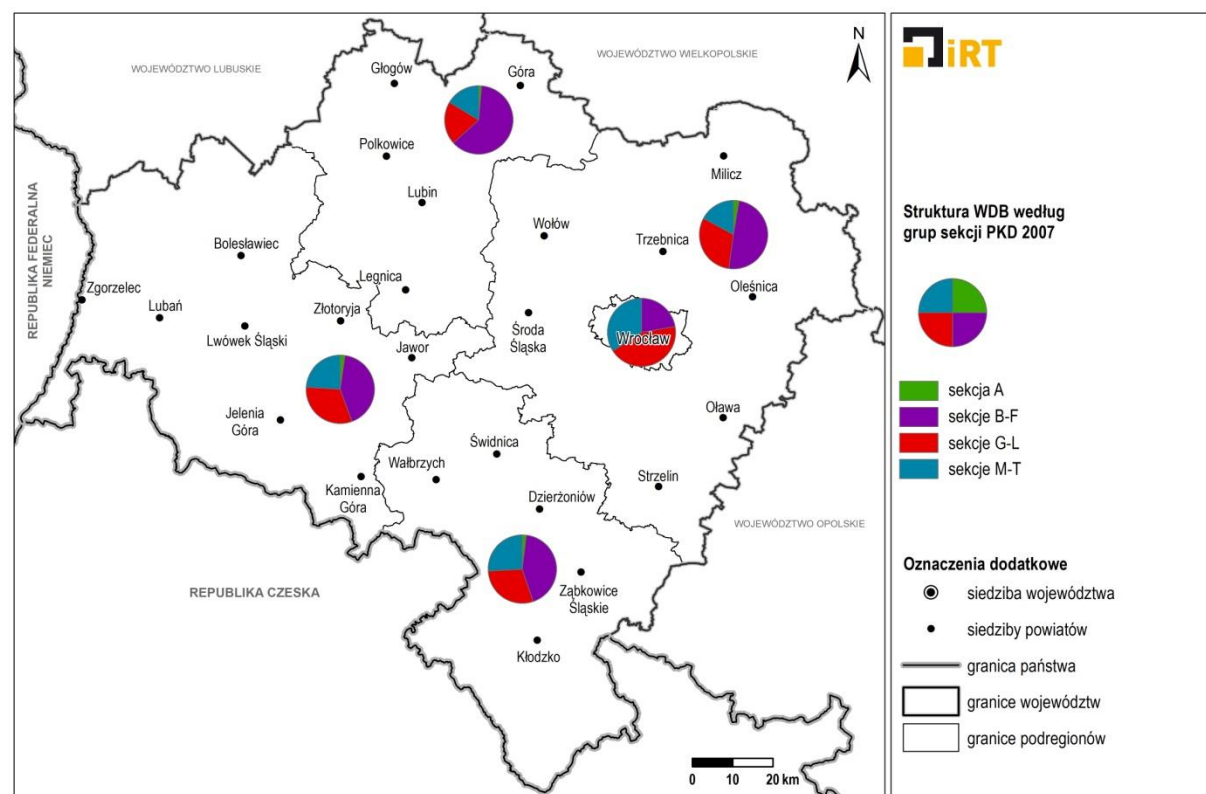


Wykres 1. Wartość dodana brutto w podregionach województwa dolnośląskiego w 2016 r. według podziału na grupy sekcji PKD 2007.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Mapa 2. Struktura wartości dodanej brutto w podregionach województwa dolnośląskiego w 2016 r. według podziału na grupy sekcji PKD 2007.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Za największą część wytworzonej wartości dodanej brutto w województwie dolnośląskim odpowiadały sekcje B-F odnoszące się do przemysłu i budownictwa. Dla wspomnianych sekcji wyniosła ona 56 378 mln zł odpowiadając za 41,0% wartości ogółem. Największy udział w tym wyniku miał podregion legnicko-głogowski (16 293 mln zł), w którym to wspomniane sekcje odpowiadały za 62,1% wytworzonej ogółem wartości dodanej brutto. W pozostałych dolnośląskich podregionach ich udział nie przekraczał 50%. W przypadku sekcji związanych z przemysłem i budownictwem najniższe



wartości bezwzględne zostały osiągnięte w podregionie jeleniogórskim (8 151 mln zł) i wałbrzyskim (9 025). Biorąc jednak pod uwagę udział procentowy wartości dodanej brutto sekcji B-F w strukturze gospodarki podregionów, zdecydowanie najniższą wartość odnotowano w podregionie miasto Wrocław (22,2%). Jest to związane w głównej mierze z bardzo silną pozycją sektora usługowego we Wrocławiu oraz obecną tendencją do lokalizowania inwestycji przemysłowych w strefie podmiejskiej tego miasta a nie w jego granicach administracyjnych.

W przypadku sekcji usługowych G-L wartość dodana brutto w 2016 roku wyniosła 45 204 mln zł, odpowiadając za 32,8% WDB dla całego regionu. Zdecydowanie najwyższą wartość we wspomnianych sekcjach została wytworzona w podregionie miasto Wrocław (19 588 mln zł). Sekcje G-L odpowiadały za 43,6% WDB wrocławskiej gospodarki. W pozostałych podregionach nie przekroczyła ona 9 000 mln zł. Najniższą wartość zanotowano w podregionie legnicko-głogowskim (5 307 mln zł), co przełożyło się na udział 20,2% w całości gospodarki tego podregionu.

Bardzo duże dysproporcje w podziale na podregiony województwa dolnośląskiego są widoczne dla sekcji usługowych M-T. Zdecydowanie na tle pozostałych podregionów wyróżnia się miasto Wrocław, w którym wartość dodana brutto dla wspomnianych sekcji w 2016 roku ukształtowała się na poziomie 15 361 mln zł, podczas gdy w pozostałych podregionach oscylowała w przedziale 4 294-5 433 mln zł. W podregionie miasto Wrocław sekcje M-T odpowiadały za 34,2% wartości dodanej brutto, natomiast w pozostałych podregionach ich udział mieścił się w przedziale od 16,4% (legnicko-głogowski) do 25,8% (wałbrzyski). W podziale na grupy sekcji PKD w latach 2013-2016 dla województwa dolnośląskiego zaznaczył się wzrost udziału grup sekcji usługowych G-L (o 0,1 p.p.) i M-T (0,8 p.p.), natomiast spadek miał miejsce w sekcjach A (-0,1 p.p.) i B-F (-0,8 p.p.).

W 2017 roku w województwie dolnośląskim pracowało 1 135 462 osób, z czego w sekcji A – 88 856 osób (7,8% w pracujących ogółem), w sekcjach B-F - 341 068 osób (30,0%), G-L - 350 533 osób (30,9%) oraz M-T - 355 005 osób (31,3%). Tym samym zdecydowanie najmniejszy udział miała sekcja A, natomiast pozostałe grupy charakteryzowały się porównywalnym między sobą udziałem osób pracujących. W odniesieniu do struktury pracujących w Polsce według grup sekcji PKD 2007 można zauważyć, że na Dolnym Śląsku około dwukrotnie mniejszy był udział osób pracujących w sekcji A (7,8% - województwo dolnośląskie, 15,5% - Polska). Pozostałe grupy sekcji B-F (30,0%, 26,6%), G-L (30,9%, 29,1%) oraz M-G (31,3%, 28,7%) odznaczały się wyższym udziałem w strukturze pracujących w województwie dolnośląskim.

W podziale na podregiony najwięcej osób w 2017 roku pracowało w mieście Wrocław – 378 115. Za nim uplasowały się podregiony: wrocławski (224 773 osób), wałbrzyski (192 863 osób), jeleniogórski (174 275 osób) i legnicko-głogowski (165 436 osób). Podregiony jeleniogórski, legnicko-głogowski, wałbrzyski i wrocławski charakteryzowały się dosyć podobną do siebie strukturą pracujących według podziału na grupy sekcji PKD 2007. Na ich tle zdecydowanie odmiennie przedstawiała się sytuacja w mieście Wrocław, w którym wyraźnie dominowali pracujący w sekcjach G-L i M-T.

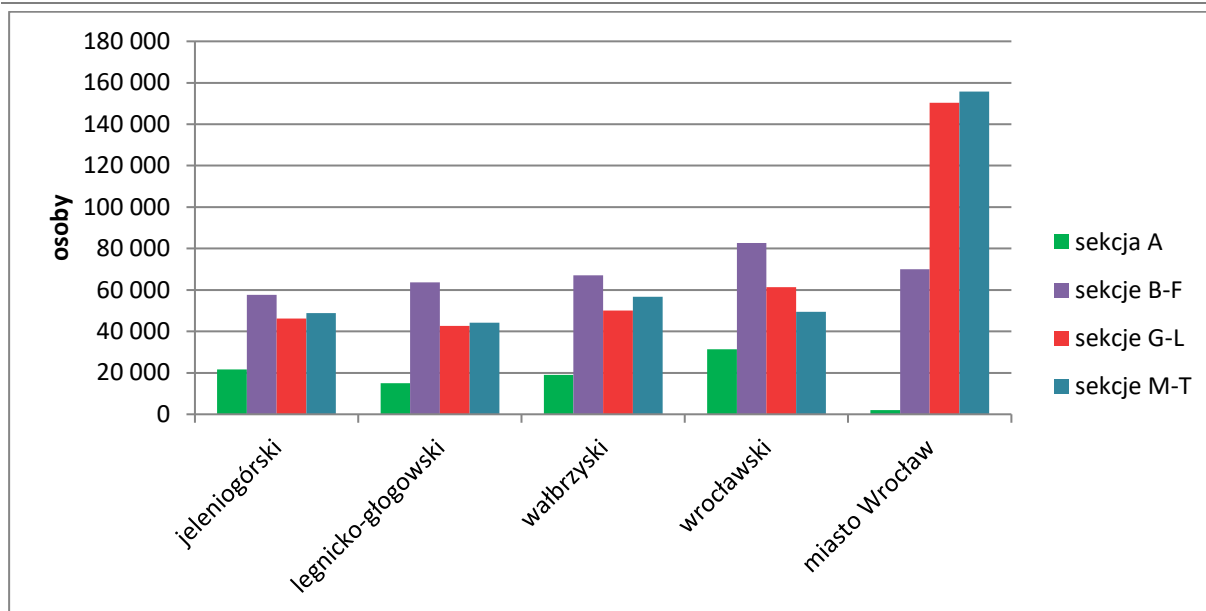
We wszystkich podregionach najmniejszy udział osób w niej pracujących został zanotowany w sekcji A. Najwięcej osób we wspomnianej sekcji pracowało w podregionie wrocławskim - 31 307 osób (13,9% ogółu pracujących), natomiast najmniej w mieście Wrocław (1 993 pracujących tj. 0,5%). W sekcjach B-F liczba pracujących wahała się od 57 691 osób w podregionie jeleniogórskim do 82 692 w podregionie wrocławskim, w którym od dłuższego czasu jest lokowanych wiele nowych inwestycji przemysłowych. Oprócz Wrocławia, w pozostałych podregionach we wspomnianej grupie sekcji pracowało najwięcej osób. Pod względem udziału procentowego w ogóle pracujących sekcje B-F posiadały największy udział w podregionie legnicko-głogowskim (38,4%) silnie związanym m.in. z wydobywaniem i przetwórstwem miedzi, natomiast najniższy we Wrocławiu (18,5%). Sekcje G-L o charakterze usługowym zdecydowanie najlepiej były rozwinięte w podregionie miasto Wrocław, w którym pracowało w nich 150 293 osoby, a udział procentowy wyniósł 39,7%. W pozostałych podregionach liczba zatrudnionych w sekcjach G-L zawierała się w przedziale od 42 630 osób (25,8% ogółu pracujących) w podregionie legnicko-głogowskim do 61 292 osób (27,3%) w podregionie wrocławskim. Podobnie jak w przypadku opisywanych powyżej sekcji G-L także w sekcjach M-T widać dużą przewagę miasta Wrocław nad pozostałymi podregionami, w którym w analizowanych sekcjach



pracowało aż 155 769 osób (41,2% ogółu pracujących). W pozostałych podregionach liczba pracujących wyniosła od 44 264 osób w legnicko-głogowskim do 56 728 osób w podregionie wałbrzyskim (wykres 2, mapa 3).

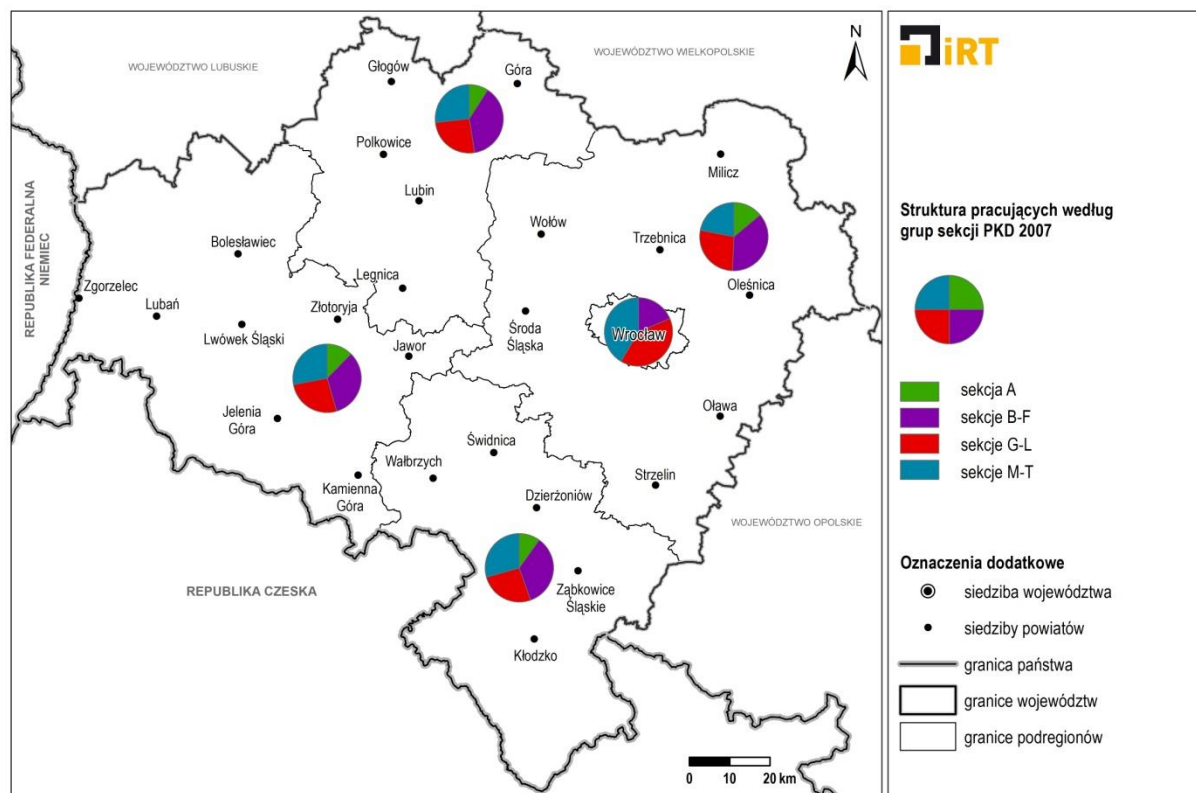
W latach 2014-2017 na Dolnym Śląsku zmniejszył się udział osób pracujących w sekcjach A (-0,7 p.p.), B-F (-0,6 p.p.) oraz M-T (-0,2%), Zwiększył się natomiast udział w sekcjach G-L (1,5 p.p.). Widać tym samym, że najwyższe spadki osiągnęły sekcje z sektorów rolniczego i przemysłowego, natomiast dynamicznie rozwijają się sekcje usługowe G-L.

Wykres 2. Pracujący w podregionach województwa dolnośląskiego w 2017 r. według podziału na grupy sekcji PKD 2007.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Mapa 3. Struktura pracujących w podregionach województwa dolnośląskiego w 2017 r. według podziału na grupy sekcji PKD 2007.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.



3. KONKURENCYJNOŚĆ GOSPODARKI I ATRAKCYJNOŚĆ INWESTYCYJNA REGIONU

W województwie dolnośląskim nakłady brutto na środki trwałe w 2016 roku wyniosły 28 760 mln zł, co stanowiło 8,6% nakładów brutto na środki trwałe w skali Polski, plasując region na 4. miejscu w kraju za województwami: mazowieckim (77 929 mln zł), śląskim (38 462 mln zł) i wielkopolskim (33 888 mln zł). W porównaniu do 2013 roku nakłady brutto na środki trwałe wzrosły na Dolnym Śląsku o 1 419 mln zł (o 5,2%).

W przypadku nakładów inwestycyjnych analizowanych według podziału na sektory gospodarki narodowej (publiczny i prywatny) województwo dolnośląskie w 2017 roku osiągnęło wartość 24 256 668 tys. zł, z czego 18 744 070 tys. zł (77,3%) zostało poniesionych przez sektor prywatny, natomiast 5 512 598 tys. zł (22,7%) przez sektor publiczny. Pod względem nakładów inwestycyjnych ogółem województwo dolnośląskie w 2017 roku uplasowało się na 4. miejscu w kraju, pod względem wielkości nakładów poniesionych przez sektor prywatny na 3. miejscu, a przez sektor publiczny na 5. miejscu. W latach 2014-2017 nakłady inwestycyjne w województwie wzrosły o 2 145 707 tys. zł, czyli o 9,7% (w Polsce wzrost wyniósł 2,8%). W sektorze publicznym w regionie w latach 2014-2017 nastąpił spadek poniesionych nakładów o 788 095 tys. zł, natomiast w sektorze prywatnym miał miejsce wzrost o 2 933 802 tys. zł. Biorąc pod uwagę opisywane zjawisko uwidacznia się zarówno w województwie dolnośląskim, jak i w całej Polsce tendencja do zwiększania udziału sektora prywatnego w wartości poniesionych nakładów inwestycyjnych.

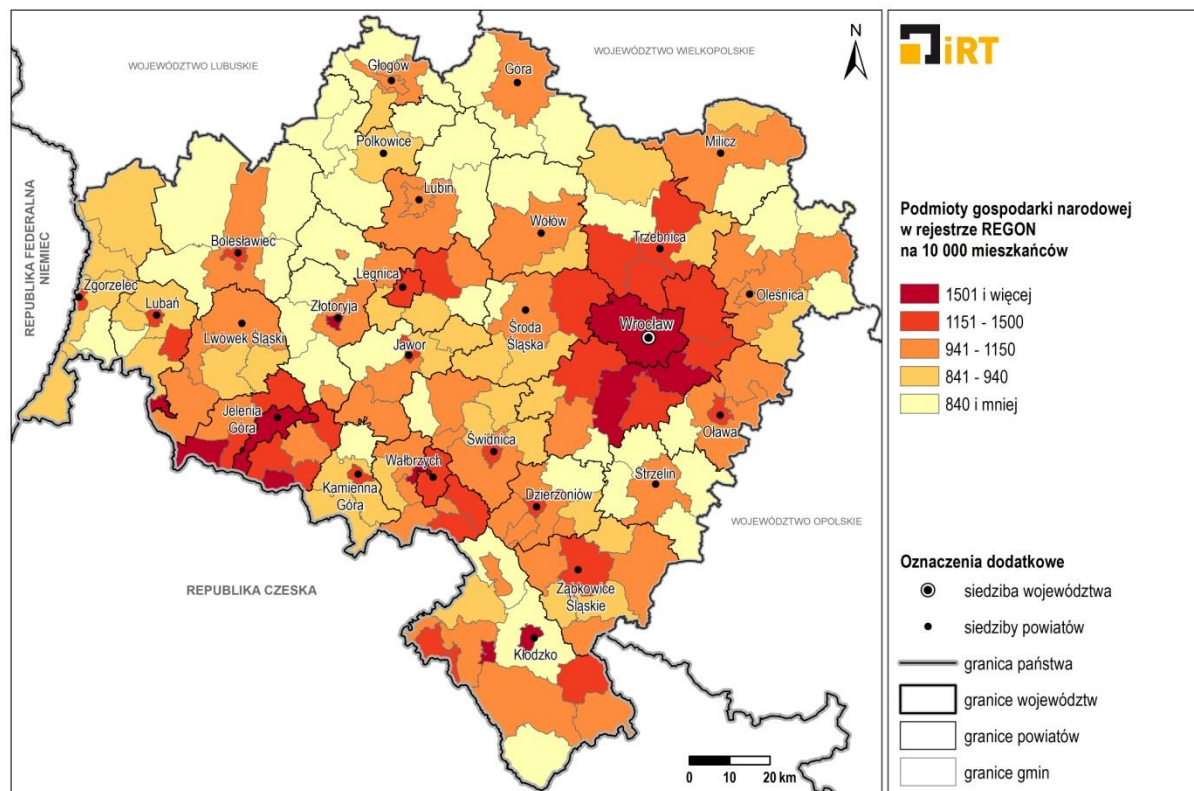
Nakłady inwestycyjne w relacji do Produktu Krajowego Brutto wyrażonego w cenach bieżących wyniosły w województwie dolnośląskim w 2017 roku 14,6% i były wyższe o 1,6 p.p. w porównaniu do całego kraju. Region pod tym względem zajął 3. miejsce w kraju. Zarówno na Dolnym Śląsku, jak i w Polsce w latach 2014-2017 udział nakładów inwestycyjnych w relacji do PKB zmalał. W województwie dolnośląskim był to spadek o 0,6 p.p. natomiast w Polsce o 1,6 p.p.

W 2018 roku w województwie dolnośląskim na 10000 mieszkańców przypadły 1 294 podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON (w Polsce 1 136), co klasyfikowało region na 3. miejscu w kraju za województwami: mazowieckim (1 511) i zachodniopomorskim (1 317). W latach 2015-2018 liczba podmiotów na 10000 mieszkańców w województwie zwiększyła się o 64, natomiast w Polsce o 47.

W układzie lokalnym gminy o najwyższej liczbie podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10000 mieszkańców położone są w szczególności w obszarze sudeckim (obszar o dużych walorach turystycznych z silnie rozwiniętą infrastrukturą związaną z turystyką) bądź w strefie podmiejskiej Wrocławia – tj.: Karpacz (8 323), Szczawno-Zdrój (1 988), Wrocław (1 915), Szklarska Poręba (1 898), Kobierzyce (1 775), Polanica-Zdrój (1 680), Kłodzko (1 630), Świeradów-Zdrój (1 575), Siechnice (1 562), Jelenia Góra (1 554) oraz Złotoryja (1 531). Do gmin o najmniejszej liczbie podmiotów gospodarczych przypadających na 10000 mieszkańców należały: Sulików (515), Grębocice (516), Niechlów (561), Platerówka (564), Pęcław (567), Gromadka (568), Kotła (569) i Ruja (570) (mapa 8). We wszystkich przypadkach są to gminy wiejskie, położone głównie w północnej części województwa. Jedynie w 16 gminach województwa dolnośląskiego w latach 2015-2018 nastąpił spadek liczby podmiotów gospodarczych. Najwyższe procentowe spadki zanotowano w gminach: Zawidów (-10,0%), Sulików (-6,5%), Pęcław (-5,7%) i Gromadka (-4,4%). Z kolei największe procentowe wzrosty pod względem analizowanego zjawiska miały miejsce w gminach: Ruja (24,5%), Ciepłowody (17,2%), Mirsk (15,7%) i Złotoryja (15,0%).



Mapa 8 Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10000 mieszkańców w gminach województwa dolnośląskiego w 2018 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W województwie dolnośląskim nakłady na działalność badawczo-rozwojową (B+R) wyniosły w 2016 roku 0,69% PKB i były niższe od średniej krajowej (0,96%). Region pod tym względem został sklasyfikowany na 6. miejscu w Polsce. Nakłady na B+R w sektorze przedsiębiorstw w odniesieniu do PKB były równe 0,46% (w Polsce 0,63%), plasując Dolny Śląsk na 5. miejscu w kraju. W latach 2013-2016 w województwie dolnośląskim, tudzież w Polsce, pod względem nakładów na B+R ogółem i w sektorze przedsiębiorstw w relacji do PKB zaznaczyła się tendencja wzrostowa.

W 2017 roku na Dolnym Śląsku zatrudnienie ogółem w działalności B+R wyniosło 10 378,8 EPC¹, co klasyfikowało region na 3. miejscu w kraju za województwami: mazowieckim (40 538,0 EPC) i małopolskim (16 838,5 EPC). W przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo zatrudnienie w B+R na Dolnym Śląsku w 2017 roku osiągnęło wartość 8,0 EPC, co było 3. wynikiem w Polsce, za województwami: mazowieckim (15,5 EPC) i małopolskim (11,3 EPC). W sektorze przedsiębiorstw zatrudnienie w regionie w działalności B+R w 2017 roku ukształtowało się na poziomie 5 461,9 EPC (3. miejsce w Polsce).

W 2017 roku w województwie dolnośląskim liczba pracowników naukowo-badawczych wyrażona w jednostce EPC wyniosła 8 113,9, klasyfikując region na 3. miejscu w kraju. Liczba pracowników naukowo-badawczych w przeliczeniu na 1000 osób aktywnych zawodowo osiągnęła w regionie w 2017 roku wartość 6,3 EPC, co stanowiło 3. wartość w kraju za województwami: mazowieckim (11,8 EPC) i małopolskim (9,5 EPC).

Udział sprzedaży wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych w sprzedaży ogółem w przedsiębiorstwach przemysłowych w województwie dolnośląskim w 2017 roku osiągnął wartość 9,5% (w Polsce 8,8%), osiągając 5. miejsce w kraju. W latach 2014-2017 zmniejszył się on o 5,1 p.p. W sektorze publicznym na Dolnym Śląsku udział wyrobów nowych lub istotnie ulepszonych ukształtował się w 2017 roku na poziomie 2,7%, zdecydowanie niższym od średniej dla Polski, która wyniosła 8,4%. W sektorze prywatnym udział ten wyniósł 9,6%. Była to wartość wyższa o 0,7% od średniej krajowej. Wyższy udział wspomnianych produktów w produkcji ogółem wykazują

¹ EPC (ekwiwalent pełnego czasu pracy) – jednostka przeliczeniowa służąca do ustalania faktycznego zatrudnienia w działalności badawczo-rozwojowej; jeden ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC) oznacza jeden osobo-rok poświęcony wyłącznie na działalność B+R.



przedsiębiorstwa z sektora prywatnego o własności zagranicznej. W ich przypadku udział dla Dolnego Śląska ukształtował się na poziomie 12,8% i był wyższy o 1,0 p.p. od średniej dla Polski, ustępując pod tym względem 4 województwom.

Udział przychodów netto ze sprzedaży produktów innowacyjnych na eksport w przychodach netto ze sprzedaży ogółem na Dolnym Śląsku w 2017 roku osiągnął wartość 5,6% (w Polsce 3,7%), plasując region na 2. miejscu za województwem małopolskim (6,3%). W odniesieniu do 2014 roku na Dolnym Śląsku nastąpił spadek pod względem analizowanej cechy o 3,1 p.p.

W 2018 roku w województwie dolnośląskim na 1000 mieszkańców przypadało 2,2 spółki handlowej z udziałem kapitału zagranicznego (w Polsce 1,9). Region uzyskał 2. miejsce w kraju za województwem mazowieckim (5,9). W porównaniu do 2015 roku wartość wspomnianego wskaźnika zmalała o 0,4 spółki.

W województwie dolnośląskim w 2017 roku było 7,1 podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego na 10000 mieszkańców, o 1,1 podmiotu więcej niż w przypadku średniej krajowej. Województwo dolnośląskie znalazło się na 3. miejscu za województwami: mazowieckim (15,7) i zachodniopomorskim (8,0). Należy jednak zauważyć, że w latach 2014-2017 nastąpił na Dolnym Śląsku spadek o 0,9 podmiotu na 10000 mieszkańców. Oprócz atrakcyjności inwestycyjnej województwa dolnośląskiego do osiągnięcia wysokich wartości w analizowanym względzie przyczyniło się również jego położenie w południowo-zachodniej Polsce przy granicy z Niemcami i Republiką Czeską.

W 2018 roku na Dolnym Śląsku odsetek osób w wieku 15 lat i więcej z wyższym wykształceniem wyniósł 25,3% (w Polsce 24,4%). Większe udziały osób z wyższym wykształceniem zostały zanotowane w 3 województwach: mazowieckim (33,7%), małopolskim (26,2%) i pomorskim (26,1%). W latach 2015-2018 udział tychże osób zwiększył się w opisywanym regionie o 3,1 p.p.

Podsumowując niniejszy rozdział należy stwierdzić, że pod względem większości badanych cech województwo dolnośląskie wykazywało się wyższymi wartościami od średniej krajowej, zajmując miejsca w pierwszej piątce województw. Zaobserwowane na Dolnym Śląsku trendy rozwoju gospodarczego świadczą o dobrej sytuacji bazowej do tworzenia w regionie nowoczesnych i innowacyjnych przedsiębiorstw gospodarczych, jak również o dobrej kondycji gospodarki regionu.



4. RYNEK PRACY

W 2017 roku liczba osób pracujących w województwie dolnośląskim wyniosła 1 135 462, co stanowiło 7,4% pracujących w Polsce. Pozwoliło to na zajęcie 5. miejsca w kraju za województwami: mazowieckim (2 617 732), śląskim (1 744 897), wielkopolskim (1 541 728) i małopolskim (1 414 089). W latach 2014-2017 liczba pracujących na Dolnym Śląsku zwiększyła się o 87 760 osób, czyli o 8,4%.

Zdecydowanie najwięcej pracujących² w analizowanym roku było we Wrocławiu 283 559 osób, co stanowiło 32,9% pracujących w całym regionie. Następne w kolejności były powiaty: wrocławski (53 233 pracujących, 6,2%), świdnicki (40 909, 4,7%) i polkowicki (33 478, 3,9%). Najmniejsza liczba pracujących zanotowana została w powiatach: wałbrzyskim (6 832, 0,8%), górowskim (7 127, 0,8%), lwóweckim (8 817, 1,0%), milickim (8 865, 1,0%) i złotoryjskim (8 913, 1,0%). W latach 2014-2017 w 21 powiatach zanotowano wzrost liczby pracujących, natomiast w 9 nastąpił spadek. Największy procentowy wzrost liczby pracujących miał miejsce w powiatach: mieście Wrocław (12,1%), wrocławskim (11,1%), średzkim (10,6%), bolesławieckim (10,6%) i wołowskim (10,4%). Z kolei największe spadki zanotowano w powiatach: wałbrzyskim (-10,0%), zgorzeleckim (-3,1%), głogowskim (-1,9%) i mieście Jelenia Góra (-1,0%).

Liczba pracujących³ na 1000 mieszkańców w 2018 roku na Dolnym Śląsku osiągnęła wartość 271 i była o 20 pracujących wyższa niż średnia krajowa (4. miejsce w kraju). Najwięcej pracujących na 1000 mieszkańców zanotowano w powiatach: polkowickim (482), mieście Wrocław (438), oławskim (343), mieście Legnica (336) i wrocławskim (335). Z kolei powiatami o najniższych wartościach były: wałbrzyski (109), górowski (114), lwówecki (127) i złotoryjski (142). Można zauważyć, że w powiecie polkowickim liczba pracujących na 1000 mieszkańców była aż o 4,4 razy większa niż w powiecie wałbrzyskim. Pod względem przestrzennym widać, że największe zgrupowanie powiatów o najwyższych wartościach występuje od Wrocławia na południowy-wschód. Najwyższe wartości uzyskują również miasto Legnica i powiat polkowicki (mapa 9). W latach 2015-2018 tylko w 4 powiatach zanotowano spadek wartości badanego wskaźnika: polkowickim (o 7 pracujących), kamiennogórskim (-5), lwóweckim (-3) i zgorzeleckim (-1), natomiast najwyższy wzrost miał miejsce w powiatach: średzkim (o 34 pracujących), mieście Wrocław (30), legnickim (30), bolesławieckim (28) i oławskim (20).

W województwie dolnośląskim wskaźnik zatrudnienia w grupie osób w przedziale wiekowym 15-64 lata w 2018 roku ukształtował się na poziomie 68,1% (w Polsce 67,4%). W latach 2015-2018 nastąpił wzrost o 4,9 p.p. (w Polsce wzrost o 4,5 p.p.). W podziale na płeć można zauważyć, że dla mężczyzn wskaźnik zatrudnienia w grupie wieku 15-64 lata wyniósł 74,1%, natomiast w przypadku kobiet ukształtował się na zdecydowanie niższym poziomie 62,0%.

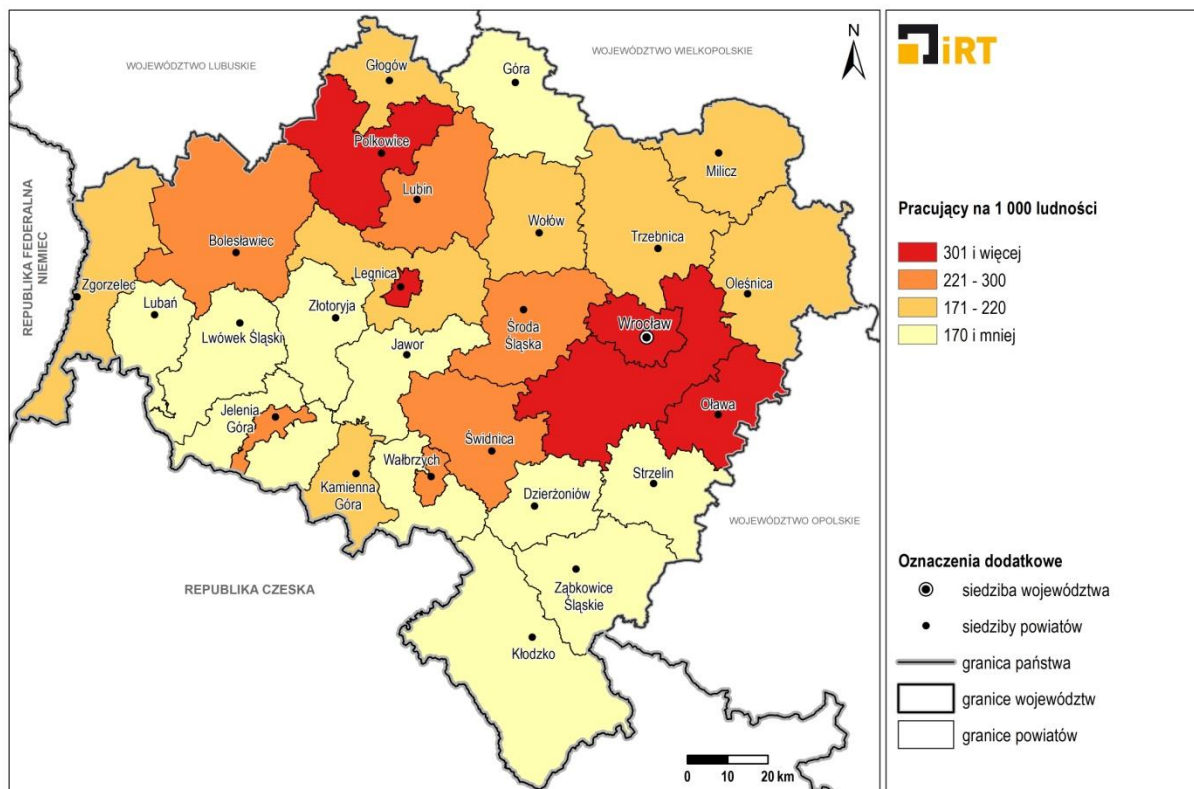
W 2018 roku w województwie dolnośląskim stopa bezrobocia wyniosła 5,2% i była o 0,6 p.p. niższa od średniej krajowej. W latach 2015-2018 stopa bezrobocia dla Dolnego Śląska spadła o 3,3 p.p. (w Polsce -3,9 p.p.). W 5 województwach stopa bezrobocia była niższa niż w dolnośląskim. Najniższe wartości analizowanego miernika w 2018 roku zostały zarejestrowane w powiatach: mieście Wrocław (1,8%), wrocławskim (1,9%), mieście Jelenia Góra (3,5%), bolesławieckim (3,8%), polkowickim (4,4%), lubińskim (4,8%), zgorzeleckim (5,0%) i mieście Legnica (5,0%). Najniższe wartości osiągnięte przez Wrocław i powiat wrocławski wynikają z bardzo dużego potencjału gospodarczego Wrocławia i obszaru znajdującego się w jego bezpośredniej strefie oddziaływania. Zgrupowanie powiatów o niskiej stopie bezrobocia występuje także w Legnicko-Głogowskim Obszarze Funkcjonalnym (LGOF). Najwyższą stopę bezrobocia zarejestrowano w powiatach: górowskim (15,2%), złotoryjskim (14,5%) i wałbrzyskim (13,8%); (mapa 10). W latach 2015-2018 we wszystkich powiatach województwa dolnośląskiego nastąpił spadek stopy bezrobocia.

² Bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, duchownych i pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego. Dane łącznie z rolnictwem indywidualnym i pracującymi w organizacjach, fundacjach, związkach (SOF), według faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

³ Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.



Mapa 9. Pracujący na 1000 ludności w powiatach województwa dolnośląskiego 2018 r.

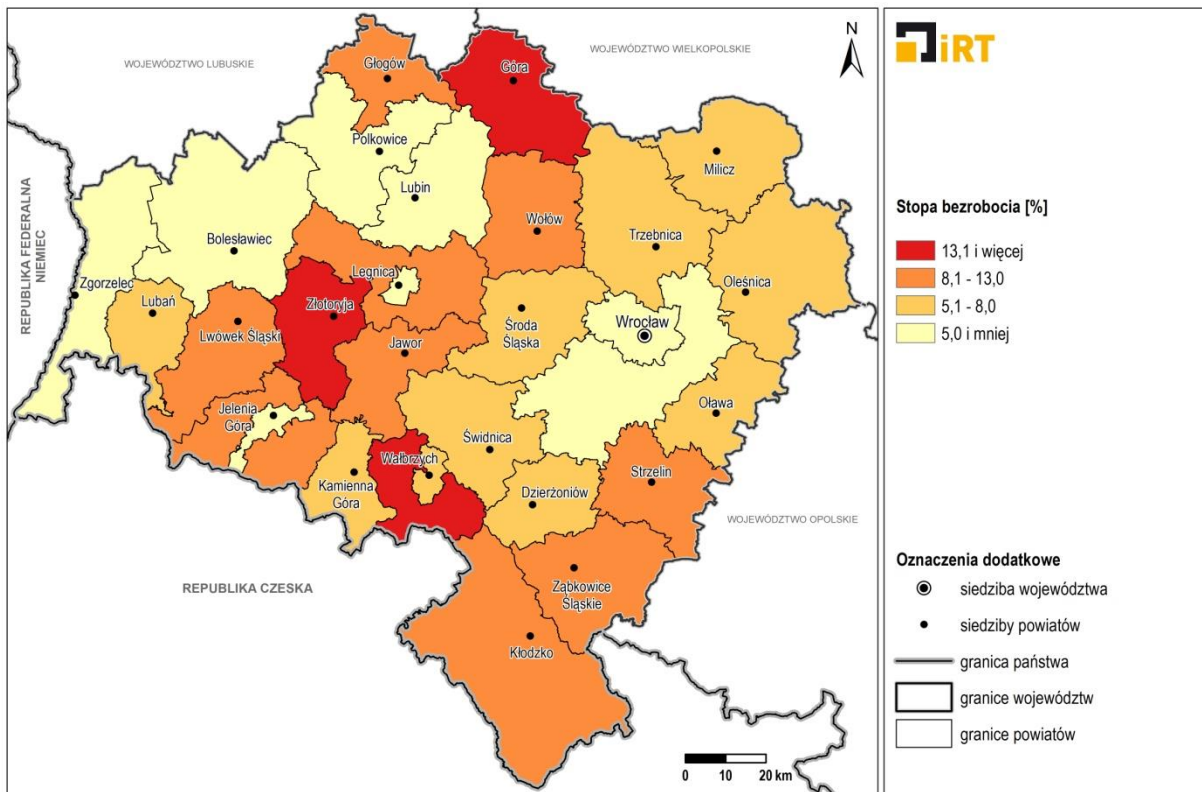


Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W 2018 roku udział bezrobotnych w grupie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 3,6% (w Polsce 4,2%). W latach 2015-2018 zmniejszył się on w regionie o 1,9%. W podziale na płeć można zauważyć, że osiąga on wyższe wartości dla kobiet (4,3%) niż dla mężczyzn (3,0%). W ujęciu powiatowym sytuacja przedstawia się podobnie do analizowanej powyżej stopy bezrobocia. Powiatami o najniższym udziale bezrobotnych w grupie osób w wieku produkcyjnym były: wrocławski (1,5%), miasto Wrocław (1,9%), bolesławiecki (2,3%), miasto Jelenia Góra (2,6%), zgorzelecki (2,6%), lubiński (2,8%) i dzierzoniowski (2,9%). Najwyższe wartości zostały z kolei zanotowane w powiatach: górowskim (7,7%) i złotoryjskim (7,4%).



Mapa 10. Stopa bezrobocia w powiatach województwa dolnośląskiego w 2018 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.



5. JAKOŚĆ ŻYCIA

W województwie dolnośląskim w 2018 roku wskaźnik zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych osiągnął wartość 4,2‰ (w Polsce 3,8‰). W latach 2015-2018 jego wartość wzrosła w regionie o 0,4‰. Do powiatów o najniższym wskaźniku zgonów niemowląt na 1000 urodzeń żywych należały powiaty: średzki (0,0‰), miasto Jelenia Góra (0,0‰), miasto Wałbrzych (1,2‰), głogowski (1,3‰), i kłodzki (1,7‰). Najwyższe wartości zanotowano natomiast w powiatach: wołowskim (8,5‰), oleśnickim (8,1‰), milickim (7,2‰) i lubańskim (7,1‰).

W województwie dolnośląskim nominalne dochody w sektorze gospodarstw domowych do dyspozycji brutto na 1 mieszkańca w 2016 roku wyniosły 30 500 zł (w Polsce 29 182 zł). Region zanotował wartość o 4,5% wyższą w odniesieniu do średniej krajowej. Wyższymi wartościami wskaźnika cechowały się województwa: mazowieckie (35 243 zł), śląskie (32 542 zł) i wielkopolskie (30 599 zł). W latach 2013-2016 analizowane dochody zwiększyły się na Dolnym Śląsku o 3 130 zł, czyli o 11,4%.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny do dyspozycji na 1 osobę w sektorze gospodarstw domowych w 2018 roku w województwie dolnośląskim wyniósł 1 755,50 zł i był on o 62,04 zł wyższy od średniej krajowej (1 693,46 zł), czyli o 3,7%. Dolny Śląsk uplasował się pod tym względem na 3. miejscu w kraju za województwem mazowieckim (2 031,59 zł) i śląskim (1 757,03 zł). W latach 2015-2018 w regionie wartość wskaźnika wzrosła o 283,66 zł (w Polsce o 307,30 zł).

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w województwie dolnośląskim w 2018 roku osiągnął wartość 9,9% i był o 4,3 p.p. niższy od średniej krajowej. W 5 województwach osiągnął on jeszcze niższą wartość niż na Dolnym Śląsku. W latach 2015-2018 w regionie nastąpił spadek wskaźnika o 2,0 p.p.



6. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA I SPOŁECZNA

Przez Dolny Śląsk prowadzą autostrady A4, A8 i A18 oraz drogi ekspresowe S3, S5 i S8. W 2018 roku w województwie dolnośląskim było 424,5 km autostrad i dróg ekspresowych, z czego 221,9 km stanowiły autostrady, a 202,6 km drogi ekspresowe. W latach 2015-2018 przybyło 138,3 km dróg ekspresowych, natomiast długość autostrad pozostała bez zmian. W 2018 roku dłuższą sieć wspomnianych klas dróg posiadały jedynie 2 województwa: łódzkie (449,2 km) i wielkopolskie (436,4). Gęstość autostrad i dróg ekspresowych w 2018 roku w regionie wyniosła 21,3 km/1000 km² i była o 9,4 km wyższa od średniej krajowej. Wspomniana wartość sytuowała Dolny Śląsk na 3. miejscu w kraju za województwami: śląskim (24,9 km/1000 km²) i łódzkim (24,7). W latach 2015-2018 gęstość autostrad i dróg ekspresowych zwiększyła się w omawianym województwie o 6,9 km/1000 km².

W 2018 roku na Dolnym Śląsku długość dróg wojewódzkich o nawierzchni twardej wynosiła 2 170,8 km, co stanowiło 7,5% ogółu dróg wojewódzkich w Polsce. Dłuższa sieć dróg tej kategorii występowała w województwach: mazowieckim (3 007,1 km), wielkopolskim (2 789,6 km) i lubelskim (2 298,6 km). W stosunku do roku 2015 ich długość na Dolnym Śląsku zmniejszyła się o 231,6 km. Gęstość dróg wojewódzkich w regionie ukształtowała się na poziomie 10,9 km/100 km² i była o 1,7 km większa od średniej wartości dla Polski (3. miejsce w kraju).

W przypadku eksploatowanych linii kolejowych ich długość w 2018 roku na Dolnym Śląsku wyniosła 1 695 km, co stanowiło 8,8% sieci krajowej. Dłuższą sieć posiadały województwa: śląskie (1 943 km), wielkopolskie (1 872 km) i mazowieckie (1 716 km). W odniesieniu do 2015 długość eksploatowanych linii kolejowych zmniejszyła się na Dolnym Śląsku o 32 km. Gęstość linii kolejowych ogółem dla Dolnego Śląska przyjęła wartość 8,5 km/100 km² (w Polsce 6,2), co klasyfikowało region na 2. miejscu w kraju za województwem śląskim (15,8). W latach 2015-2018 zmalała ona na Dolnym Śląsku o 0,2 km/100 km².

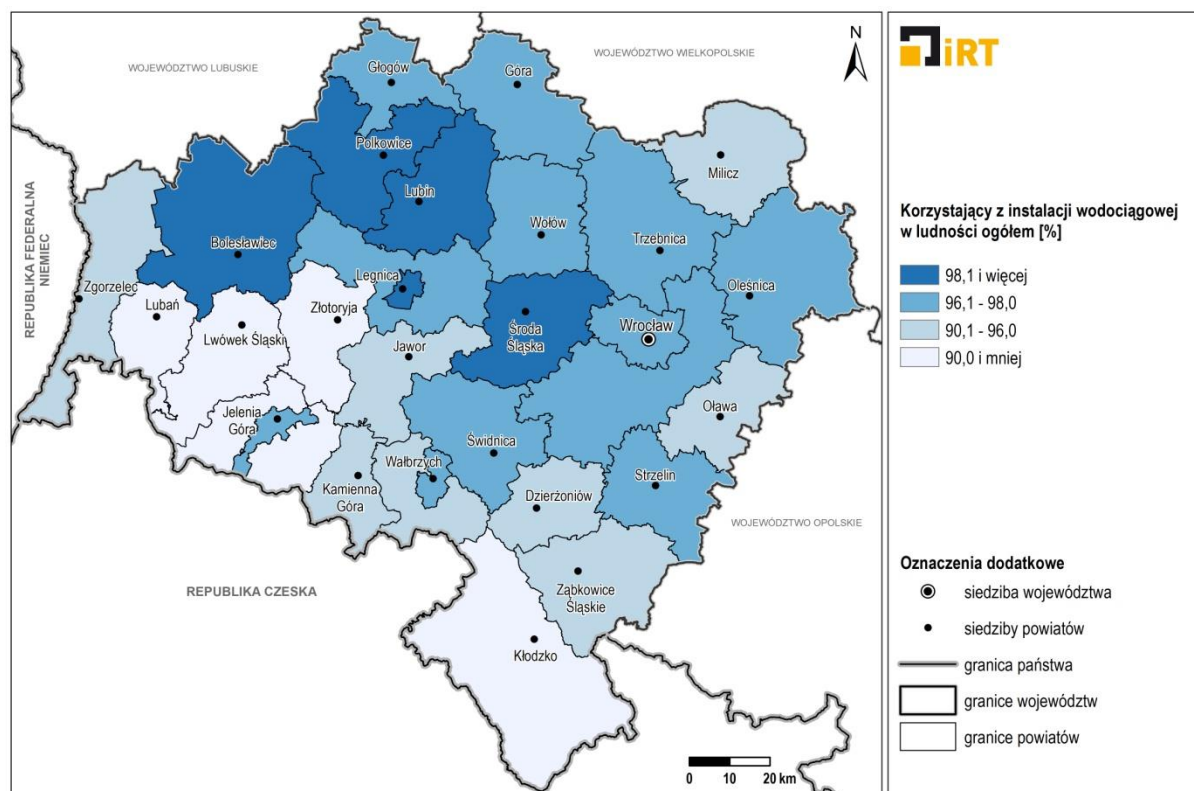
W 2018 roku wskaźnik ukazujący liczbę ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 10000 mieszkańców w województwie dolnośląskim przyjął wartość 0,70 (w Polsce 0,75). W porównaniu do roku 2015 liczba ofiar śmiertelnych na 10000 ludności na Dolnym Śląsku wzrosła o 0,06. W 4 województwach liczba ofiar śmiertelnych wypadków drogowych na 10000 mieszkańców była niższa w porównaniu do województwa dolnośląskiego.

W układzie lokalnym najmniejszą liczbę ofiar śmiertelnych na 10000 ludności w 2018 roku zarejestrowano w powiatach: górowskim (0,00), mieście Legnica (0,00), wałbrzyskim (0,18), złotoryjskim (0,23), mieście Wałbrzych (0,27) i oleśnickim (0,28). Z kolei najwyższe wartości opisywanego zjawiska zostały zanotowane w powiatach: średzkim (2,59), lubińskim (1,41), trzebnickim (1,30) i zgorzeleckim (1,22).

W 2018 roku długość sieci wodociągowej w województwie dolnośląskim wyniosła 16 271,3 km. W latach 2015-2018 uległa ona wydłużeniu o 589,7 km, co stanowiło przyrost długości o 3,8% (w Polsce 3,3%). Na poziomie powiatowym sieć wodociągowa o najmniejszej długości została zanotowana w powiatach: mieście Legnica (203,4 km), mieście Wałbrzych (219,2 km), wałbrzyskim (290,5 km), kamiennogórskim (298,2 km) i złotoryjskim (299,3 km). Najdłuższa była natomiast w powiatach: wrocławskim (1 530,4 km), mieście Wrocław (1 409,7 km), oleśnickim (904,1 km), kłodzkim (864,7 km) i trzebnickim (803,5 km). Pod względem udziału osób korzystających z sieci wodociągowej województwo dolnośląskie w 2017 roku uplasowało się na 7. miejscu w kraju z wynikiem 95,0% (w Polsce 92,0%). W stosunku do 2014 roku udział osób korzystających z tego rodzaju instalacji wzrósł na Dolnym Śląsku o 0,2 p.p. Wśród dolnośląskich powiatów najmniejszy udział osób korzystających z sieci wodociągowej odnotowano w 2017 roku w powiatach zlokalizowanych głównie w południowej i południowo-zachodniej części województwa: lwóweckim (77,8%), jeleniogórskim (84,4%), lubańskim (85,1%), kłodzkim (86,6%) i złotoryjskim (88,9%). Najwyższe wartości osiągnęły natomiast powiaty: lubiński (99,9%), średzki (99,3%), polkowicki (98,6%), miasto Legnica (98,3 %) i bolesławiecki (98,3%); (mapa 11).



Mapa 11. Korzystający z instalacji wodociągowej w ludności ogółem w powiatach województwa dolnośląskiego w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

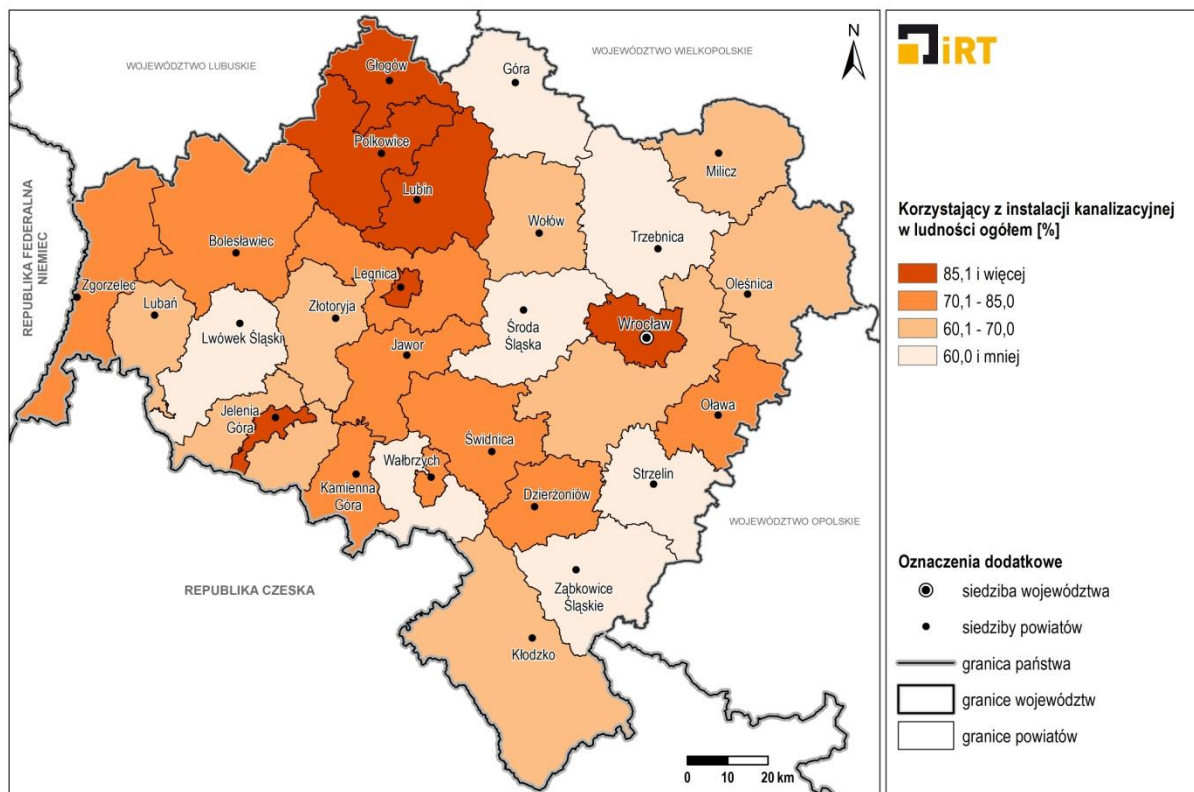
Długość czynnej sieci kanalizacyjnej w 2018 roku w województwie dolnośląskim osiągnęła 11 745,6 km. W stosunku do roku 2015 uległa ona wydłużeniu o 830,7 km, czyli o 7,6% (w Polsce 7,4%). Najkrótszą sieć kanalizacyjną posiadały powiaty: górowski (81,1 km), kamiennogórski (186,1 km) i wałbrzyski (199,7 km), a najdłuższą: miasto Wrocław (1 027,0 km), wrocławski (938,8 km) i bolesławiecki (829,0 km). Udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej w 2017 roku w województwie dolnośląskim ukształtował się na poziomie 76,6% (w Polsce 70,5%), klasyfikując region na 4. miejsce w kraju. W latach 2014-2017 udział korzystających z instalacji kanalizacyjnej zwiększył się na Dolnym Śląsku o 1,6 p.p. (w Polsce o 1,8 p.p.). W podziale lokalnym najniższy udział został zanotowany w powiatach: górowskim (44,2%), strzelińskim (48,2%), trzebnicki (49,5%) i średzkim (49,8%). Najwyższymi wartościami udziału ludności korzystającej z instalacji kanalizacyjnej odznaczały się powiaty: lubiński (95,2%), miasto Legnica (93,6%), miasto Wrocław (93,1%), miasto Jelenia Góra (89,4%), głogowski (89,0%) i polkowicki (86,7%); (mapa 12).

W 2018 roku długość czynnej sieci gazowej w województwie dolnośląskim wyniosła 9 521,3 km. W stosunku do roku 2015 jej długość zwiększyła się o 409,8 km, co stanowiło wzrost o 4,5% (w Polsce wzrost o 5,7%). Najmniejsza długość w została odnotowana w powiatach: strzelińskim (80,6 km), wołowskim (109,3 km), lwóweckim (124,6 km), złotoryjskim (124,9 km) i kamiennogórskim (128,4 km). Najdłuższą sieć gazową posiadały powiaty: miasto Wrocław (1 518,4 km), wrocławski (861,3 km), kłodzki (551,9 km), lubiński (434,3 km), trzebnicki (429,5 km) i świdnicki (417,1 km). W 2017 roku udział osób korzystających z instalacji gazowej w województwie dolnośląskim ukształtował się na poziomie 61,2% i był wyższy o 9,1 p.p. od średniej krajowej. W latach 2014-2017 udział osób korzystających z opisywanej instalacji zmalał na Dolnym Śląsku o 0,2 p.p. (w Polsce spadek o 0,1 p.p.).

Najmniejszy udział osób podłączonych do sieci gazowej w 2017 roku został odnotowany w powiatach: średzkim (20,2%), strzelińskim (26,1%) i lwóweckim (30,6%), zgorzeleckim (36,8%), złotoryjskim (37,0%), górowskim (37,2%), legnickim (37,3%), ząbkowickim (37,9%) i milickim (37,9%). Najwyższy udział osób korzystających z tej instalacji wystąpił w powiatach: mieście Legnica (93,9%), mieście Wałbrzych (93,1%), mieście Jelenia Góra (89,9%), lubińskim (80,5%), dzierzoniowskim (79,5%), mieście Wrocław (77,8%) i głogowskim (73,4%); (mapa 13).

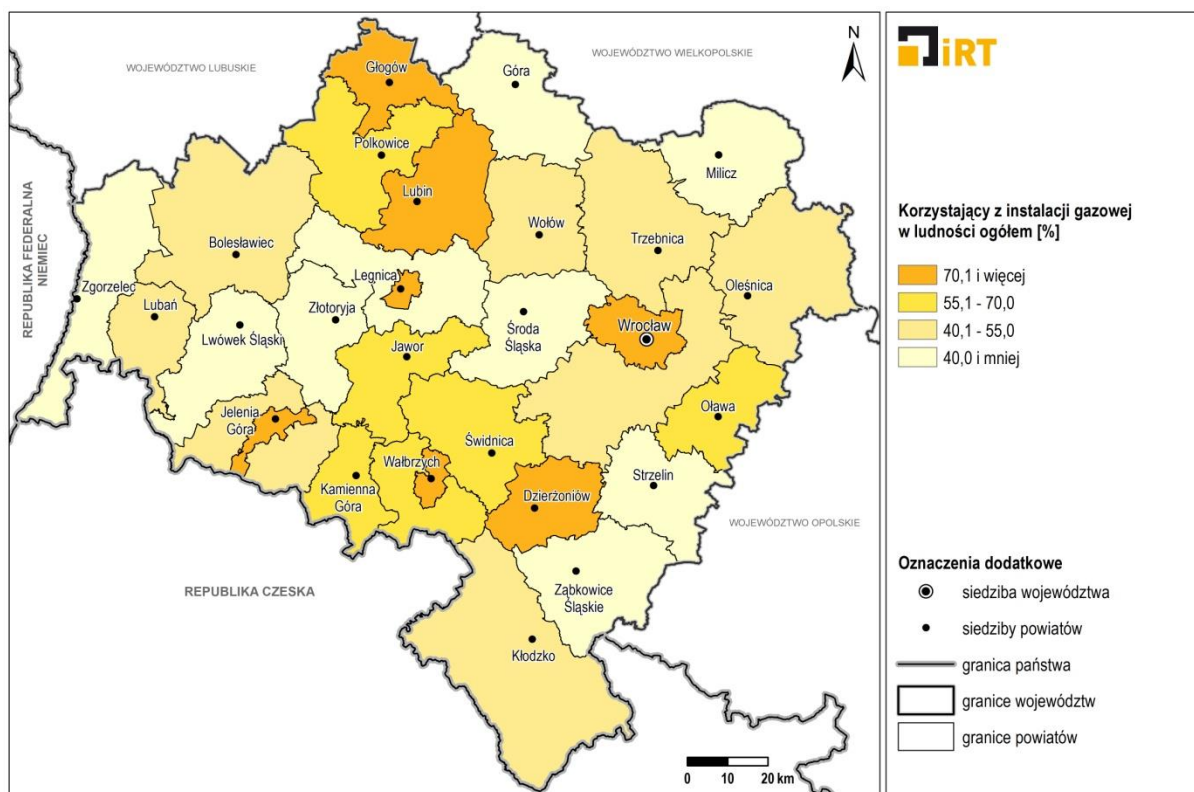


Mapa 12. Korzystający z instalacji kanalizacyjnej w ludności ogółem w powiatach województwa dolnośląskiego w 2017 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Mapa 13. Korzystający z instalacji gazowej w ludności ogółem w powiatach województwa dolnośląskiego w 2017 r.



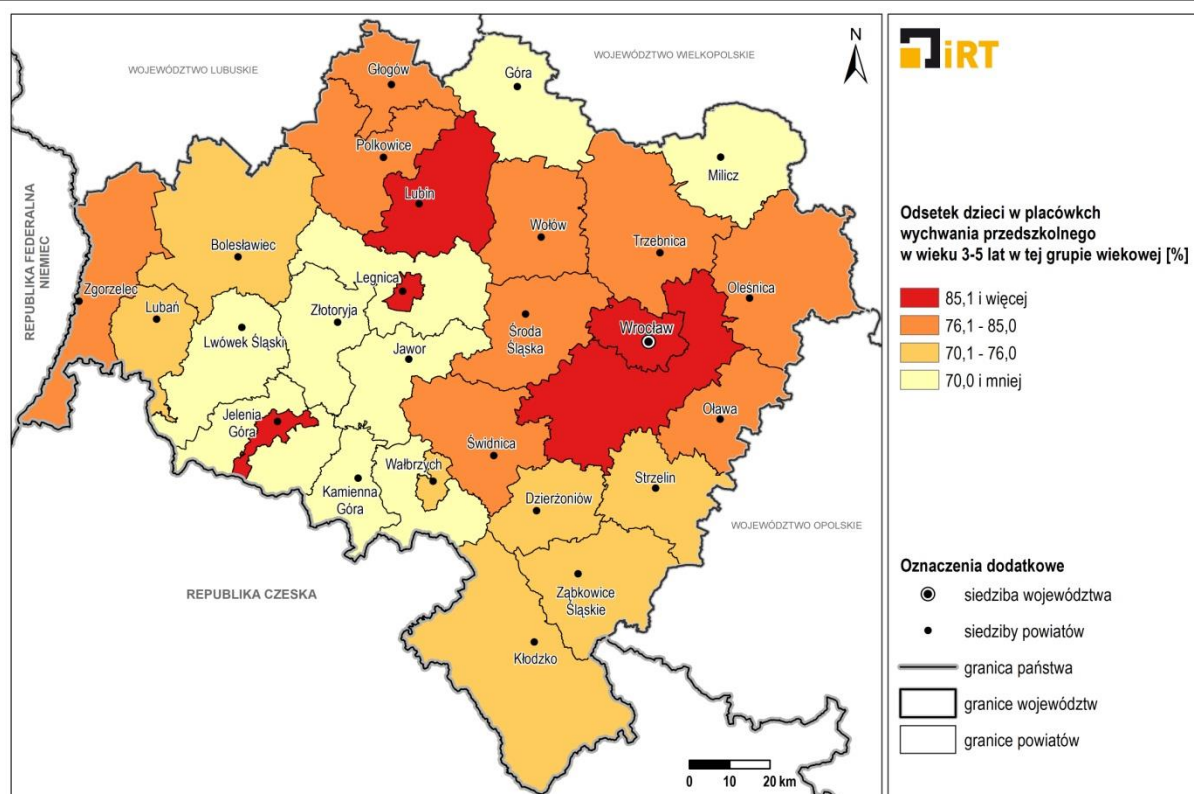
Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

W województwie dolnośląskim w 2018 roku odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w grupie dzieci we wspomnianej grupie wiekowej wyniósł 88,7% (w Polsce 87,3%), co sklasyfikowało region na 5. miejscu w kraju. Duże dysproporcje, podobnie jak w całej Polsce, występują w przypadku tego zjawiska w podziale na miasto i wieś. W miastach na Dolnym Śląsku



do przedszkoli uczęszczało 101,0% dzieci w wieku 3-5 lat, natomiast na obszarach wiejskich tylko 63,5%. Można przypuszczać, że wynik ponad 100% dla miast jest spowodowany uczęszczaniem wielu dzieci z obszarów wiejskich do przedszkoli w miastach. W odniesieniu do 2015 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w regionie zwiększył się o 3,9 p.p. Wspomniany wzrost w stosunku do roku 2015 należy ocenić pozytywnie, jako że większy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym może pozwolić ich rodzicom na zwiększenie aktywności na rynku pracy oraz daje większe możliwości rozwoju dzieci w grupie swoich rówieśników. W układzie powiatowym najniższe wartości analizowanego wskaźnika (76,0% i mniej) zarejestrowano w powiatach: lwóweckim (66,7%), legnickim (67,9%), wałbrzyskim (70,4%), jeleniogórskim (73,5%), górowskim (73,6%), kamiennogórskim (73,7%), złotoryjskim (74,3%), jaworskim (74,8%) i milickim (76,0%). Powiaty o najniższych wartościach grupują się w południowej części regionu od powiatu lwóweckiego do wałbrzyskiego rozciągając się na północ przez powiat jaworski i złotoryjski do legnickiego. Na północnym krańcu województwa do tej grupy zalicza się również powiat górowski i milicki. Najwyższy udział dzieci w wieku 3-5 lat uczęszczających do placówek przedszkolnych (90,1% i więcej) zanotowano w powiatach: wrocławskim (105,4%), mieście Wrocław (98,7%), mieście Jelenia Góra (98,3%), mieście Legnica (94,1%) i lubińskim (91,9%); (mapa 14). Wysokie wartości opisywanego zjawiska odnotowane zostały tym samym w miastach na prawach powiatu, obszarze podwrocławskim i powiatach Legnicko-Głogowskiego Obszaru Funkcjonalnego (LGOF).

Mapa 14. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w powiatach województwa dolnośląskiego w 2018 r.



Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS.

Główny potencjał w dziedzinie szkolnictwa wyższego na Dolnym Śląsku zlokalizowany jest we Wrocławiu, w którym według danych z 2017 roku znajdowało się 25 z 33 uczelni wyższych w regionie. W badanym roku na Dolnym Śląsku uczyło się 120 315 studentów, co plasowało region na 3. miejscu w kraju za województwami z wiodącymi ośrodkami akademickimi jakimi są Warszawa w województwie mazowieckim (246 781) i Kraków w województwie małopolskim (150 137). Studenci podejmujący naukę na dolnośląskich uczelniach stanowili 9,8% wszystkich studentów w Polsce. W odniesieniu do 2015 roku ich liczba spadła o 12 287 osób, czyli o 9,3%. Wspomniany trend ma charakter ogólnokrajowy i jest związany z wchodzeniem w wiek podejmowania studiów coraz mniej licznych roczników studentów. Na Dolnym Śląsku w 2018 roku liczba studentów przypadającą



na 10000 ludności wyniosła 415 (w Polsce 320). Należy podkreślić, że Dolny Śląsk dysponuje jednym z największych potencjałów w kraju pod tym względem – wyższe wartości zostały odnotowane jedynie w województwach: mazowieckim (457) i małopolskim (442). W przypadku omawianego wskaźnika w latach 2015-2018 również zaznaczał się trend spadkowy. W 2015 roku liczba studentów przypadająca na 10000 ludności była o 42 osoby wyższa niż w 2018 roku. Podsumowując, pomimo ogólnopolskich tendencji związanych ze spadkiem liczby studentów Dolny Śląsk i jego najważniejszy ośrodek akademicki Wrocław utrzymują swoją wysoką pozycję na mapie szkolnictwa wyższego w Polsce.

Na Dolnym Śląsku w 2018 roku na 10000 mieszkańców przypadało 50,5 łóżek szpitalnych (w Polsce 47,3), co plasowało region na 4. miejscu za województwami: śląskim (54,5), lubelskim (51,9) i łódzkim (50,8). W ostatnich latach zaznacza się w regionie tendencja spadkowa – w 2015 roku było o 0,6 łóżek szpitalnych więcej niż w 2018 roku. W analizowanym okresie czasu we wszystkich województwach nastąpił spadek wartości opisywanego wskaźnika.

Dolny Śląsk ze względu na urozmaiconą rzeźbę terenu, liczne zabytki kultury materialnej oraz bogatą historię należy do jednych z najatrakcyjniejszych turystycznie obszarów Polski. W 2018 roku na 1000 mieszkańców przypadało 24,1 miejsca noclegowego (w Polsce 20,8), klasyfikując region na 5. miejscu w kraju za województwami: zachodniopomorskim (81,1), pomorskim (49,8), małopolskim (29,8) i warmińsko-mazurskim (28,5). W stosunku do 2015 roku w regionie nastąpił wzrost o 3,4 miejsca noclegowego.

W układzie powiatowym najwyższe wartości wskaźnika zarejestrowano w powiatach położonych na południu województwa, w obszarze sudeckim: jeleniogórskim (308,4), kłodzkim (87,3), lubańskim (75,4), wałbrzyskim (36,4) i mieście Jelenia Góra (30,8). Na przeciwległym końcu znalazły się powiaty, w których wspomniany wskaźnik nie przekroczył 5 miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców – tj.: górski (1,1), strzeliński (2,4), wołowski (2,8) i średzki (3,8). W 21 powiatach w latach 2015-2018 zanotowano wzrost wartości omawianego wskaźnika, w 8 powiatach spadek, natomiast w 1 pozostał on na takim samym poziomie. Zdecydowanie największy wzrost nastąpił w powiatach o ugruntowanej pozycji turystycznej: jeleniogórskim (o 40,4) i kłodzkim (o 19,0).

W 2018 roku na Dolnym Śląsku na 1000 ludności przypadło 368 widzów i słuchaczy w teatrach i instytucjach muzycznych (w Polsce 388), co klasyfikowało region na 6. miejscu w kraju. W porównaniu do 2015 roku na Dolnym Śląsku miał miejsce wzrost o 48 widzów i słuchaczy przypadających na 1000 mieszkańców.



7. FINANSE SAMORZĄDU TERYTORIALNEGO

W 2018 roku dochody budżetu województwa na 1 mieszkańca na Dolnym Śląsku ukształtowały się na poziomie 432,45 zł (w Polsce 441,45 zł), co uplasowało region na 8. miejsce w kraju. W stosunku do 2015 roku dochody województwa były niższe o 3,08 zł (spadek o 0,7%). Wydatki na 1 mieszkańca w 2018 roku wyniosły 396,63 zł (w Polsce 431,68 zł) – 11. miejscu w Polsce. W wydatkach budżetu województwa dolnośląskiego w porównaniu do 2015 roku odnotowano spadek o 51,18 zł (o 11,4%). Z podanych wartości wynika, że w regionie w 2018 roku dochody budżetu województwa na 1 mieszkańca przewyższyły wydatki o 35,82 zł.

Średnie dochody powiatów w regionie w 2018 roku na 1 mieszkańca wyniosły 1 105,75 zł (w Polsce 1 082,79 zł). W odniesieniu do 2015 roku na Dolnym Śląsku nastąpił wzrost o 144,07 zł, czyli o 15,0%. Najniższe dochody budżetów powiatów⁴ w przeliczeniu na 1 mieszkańca zostały odnotowane w powiatach: średzkim (921,09 zł), wałbrzyskim (929,54 zł), dzierzoniowskim (934,43 zł), polkowickim (942,21 zł), wrocławskim (957,90 zł) i świdnickim (973,56 zł). Najwyższe z kolei były w: milickim (1 382,45 zł), ząbkowickim (1 373,51 zł), wołowskim (1 365,42 zł), lwóweckim (1 324,12 zł) i legnickim (1 320,17 zł). Powiatem, który w latach 2015-2018 zanotował spadek dochodów był powiat polkowicki, w którym zmalały one o 64,62 zł (-6,4%). Był to jedyny powiat, w którym w podanym okresie czasu nastąpił spadek dochodów. Największy wzrost o 289,41 zł, czyli o 37,3% zanotowano w powiecie lubińskim. Wydatki budżetów powiatowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca osiągnęły w 2018 roku uśrednioną wartość dla województwa dolnośląskiego 1 133,11 zł (w Polsce 1 109,79 zł). W odniesieniu do 2015 roku wydatki budżetów powiatów w regionie zwiększyły się średnio o 184,93 zł (19,5%). Uśrednione wydatki dla województwa dolnośląskiego w 2018 roku były niższe o 27,36 zł od zanotowanych dochodów. Najniższe wydatki w przeliczeniu na 1 mieszkańca (poniżej 1000 zł) zanotowano w 2018 roku w powiatach: średzkim (906,72 zł), dzierzoniowskim (935,84 zł), świdnickim (947,95 zł) i wałbrzyskim (989,19 zł). Najwyższe wydatki (przekraczające 1 300 zł) zostały wygenerowane w powiatach: wołowskim (1 417,94 zł), lwóweckim (1 356,60 zł), ząbkowickim (1 345,58 zł), legnickim (1 339,53 zł), milickim (1 339,18 zł), jaworskim (1 319,35 zł) i kłodzkim (1 317,58 zł). Najwyższy wzrost wydatków w stosunku do 2015 roku nastąpił w powiecie lubińskim (o 388,65 zł, tj. o 51,2%), natomiast największy spadek w powiecie polkowickim (o 41,24 zł, tj. o -3,8%). W 2018 roku w 19 powiatach województwa dolnośląskiego wydatki przewyższały dochody, a w 7 miała miejsce odwrotna sytuacja.

Średnia wartość dochodów budżetów gmin na 1 mieszkańca w województwie dolnośląskim w 2018 roku wyniosła 5 422,74 zł (w Polsce 5 387,05 zł). W stosunku do 2015 roku wartość ta wzrosła w regionie o 1 275,63 zł (o 30,8%), natomiast w Polsce wzrost wyniósł 1 272,39 zł (o 30,9%). Dolnośląskimi gminami o najniższych dochodach na 1 mieszkańca (nieprzekraczającymi 4 000 zł) były: Niemcza (3 624,49 zł), miejska Lubań (3 747,89 zł), Przeworno (3 771,71 zł), Chocianów (3 796,09 zł), Gryfów Śląski (3 830,58 zł), Ziębice (3 842,05 zł), Zawidów (3 842,88 zł), Kowary (3 868,31 zł), Syców (3 885,64 zł), Przemków (3 891,05 zł), Olszyna (3 945,74 zł), miejska Kamienna Góra (3 950,43 zł), Siekierczyn (3 994,78 zł) i Leśna (3 997,37 zł). Najwyższe dochody w przeliczeniu na 1 mieszkańca (przekraczające 7 000 zł) osiągnęło 9 gmin: Świeradów Zdrój (15 897,63 zł), Kobierzyce (10 517,34 zł), Karpacz (10 242,78 zł), Jerzmanowa (9 783,87 zł), Grębocice (9 107,38 zł), Polkowice (9 018,66 zł), Lewin Kłodzki (8 897,97 zł), Gromadka (8 324,14 zł) i Rudna (7 754,97 zł). W odniesieniu do 2015 roku tylko w 4 gminach odnotowano spadek dochodów – tj.: Mściwojów (spadek o 369,52 zł, -6,9%), Walim (-201,91, -4,2%), Krośnice (-183,99, -3,3%) i Pęcław (-75,87, -1,6%). W pozostałych gminach miał miejsce wzrost dochodów, a najwyższy odnotowano w gminach: Świeradów-Zdrój (wzrost o 8 463,45 zł, 113,8%), Gromadka (4 728,84 zł, 131,5%), Lewin Kłodzki (3 911,34 zł, 78,4%), Grębocice (3 556,88 zł, 64,1%), Karpacz (3 457,83 zł, 51,0%), Wądroże Wielkie (3 119,57 zł, 95,3%), Mirsk (3 085,52 zł, 100,0%) i Kobierzyce (3 039,41 zł, +0,6%).

Uśrednione wydatki budżetów gminnych dla województwa dolnośląskiego w 2018 roku ukształtowały się na poziomie 5 722,14 zł (w Polsce 5 574,85 zł). W stosunku do 2015 roku nastąpił

⁴ Bez miast na prawach powiatu.



wzrost wydatków o 1 530,61 zł (o 36,5%), natomiast w Polsce wzrost wyniósł 1 524,13 zł (o 37,6%). Średnia wartość dochodów budżetów gminnych dla regionu była niższa od kwoty wydatków o 299,40 zł. Dla Polski dochody były mniejsze od wydatków o 187,80 zł. Dolnośląskimi gminami o najwyższych kwotach wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca (powyżej 9 000 zł) były: Świeradów-Zdrój (17 084,72 zł), Karpacz (12 081,92 zł), Kobierzyce (11 442,82 zł), Polkowice (11 367,73 zł), Jerzmanowa (11 071,70 zł) i Grębocice (9 378,05 zł). Do grupy tej w dużej mierze należą gminy o wysokich walorach turystycznych (m.in. Świeradów-Zdrój i Karpacz) oraz cechujące się dobrze rozwiniętym przemysłem wydobywczym i przetwórczym (m.in. Polkowice, Jerzmanowa i Kobierzyce). Najniższe wydatki (poniżej 4 000 zł) odnotowano w następujących gminach: Przemków (3 650,28 zł), Olszyna (3 714,48 zł), Chocianów (3 732,94 zł), Przeworno (3 735,59 zł), Leśna (3 804,16 zł), Kowary (3 813,91 zł), Łagiewniki (3 815,00 zł), miejska Złotoryja (3 868,07 zł), Marcinowice (3 898,22 zł), Ziębice (3 914,43 zł), Paszowice (3 924,66 zł), Niemcza (3 936,50 zł) i miejska Lubań (3 965,91 zł). W latach 2015-2018 tylko w 3 dolnośląskich gminach zanotowano spadek wydatków w gminnych budżetach. Taka sytuacja miała miejsce w gminach: Pęcław (spadek o 737,53 zł, -13,6%), Mściwojów (-233,72 zł, -4,4%) i Olszyna (-40,07 zł, -1,1%). W pozostałych gminach we wspomnianym przedziale czasowym nastąpił wzrost wydatków, który najwyższe wartości przyjął w gminach: Świeradów-Zdrój (wzrost o 10 614,59 zł, 164,1%), Karpacz (5 595,14 zł, 86,3%), Lewin Kłodzki (4 828,64 zł, 133,4%), Gromadka (4 343,25 zł, 118,4%), Mirsk (4 307,59 zł, 138,7%) i Kobierzyce (4 298,22 zł, 60,2%). W latach 2015-2018 w 133 dolnośląskich gminach wydatki budżetów gminnych przewyższyły dochody, natomiast w 39 gminach nastąpiła odwrotna sytuacja.

Wydatki majątkowe inwestycyjne samorządu województwa dolnośląskiego w 2018 roku osiągnęły wartość 284 551,4 tys. zł, co stanowiło 5,1% wydatków ogólnokrajowych. Pod tym względem województwo dolnośląskie uplasowało się na 11. miejscu w kraju. W odniesieniu do 2015 roku zmalały one o 199 898,8 tys. zł, czyli o 41,3%. Tendencja spadkowa była charakterystyczna dla większości polskich województw (w 11 regionach wydatki zmniejszyły się).

Udział wydatków inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego w wydatkach ogółem na Dolnym Śląsku w 2018 roku wyniósł 21,2% i był wyższy o 1,5 p.p. od średniej krajowej. W latach 2015-2018 w województwie dolnośląskim nastąpił wzrost o 3,1 p.p. (w Polsce o 0,8 p.p.). Pod względem analizowanej cechy województwo dolnośląskie uplasowało się na 5. miejscu w kraju.

W 2018 roku udział wydatków inwestycyjnych gmin i powiatów w wydatkach ogółem w województwie dolnośląskim osiągnął wartość 20,9% (w Polsce 18,7%). W stosunku do 2015 roku odnotowano wzrost, który wyniósł 4,6 p.p. (w Polsce o 2,1 p.p.). W ujęciu powiatowym najniższy udział wydatków inwestycyjnych gmin i powiatów w wydatkach ogółem w 2018 roku został osiągnięty w powiatach: mieście Legnica (11,5%), milickim (14,4%) i mieście Wałbrzych (15,7%). Najwyższe wartości odnotowano natomiast w powiatach: wrocławskim (32,0%), średzkim (31,0%) i lwóweckim (30,2%). W odniesieniu do 2015 roku udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem zwiększył się w 26 powiatach, natomiast w 4 powiatach zmalał. Spadki zanotowano w powiatach: mieście Wałbrzych (-12,6 p.p.), mieście Legnica (-2,1 p.p.), mieście Wrocław (-1,5 p.p.) i milickim (-1,2 p.p.). Najwyższy wzrost miał z kolei miejsce w powiecie lwóweckim (18,4 p.p.) i kłodzkim (13,0 p.p.).

W 2018 roku wskaźnik określający relację zobowiązań ogółem do dochodów ogółem na poziomie samorządu województwa dolnośląskiego osiągnął wartość 48,6% i była ona zdecydowanie wyższa od średniej dla wszystkich województw (36,0%). Wyższa wartość została zanotowana jedynie w województwie lubelskim (83,0%) i warmińsko-mazurskim (63,7%). W odniesieniu do 2015 roku w województwie dolnośląskim nastąpił spadek wartości opisywanego wskaźnika o 10,5 p.p.

Wśród powiatów i miast na prawach powiatu w województwie dolnośląskim najniższa relacja zobowiązań do dochodów w 2018 roku (poniżej 15%) wystąpiła w powiatach: dzierzoniowskim (6,5%), oławskim (14,7%) i zgorzeleckim (14,9%). Najwyższe wartości (powyżej 50%) zaobserwowano w powiatach: mieście Wałbrzych (94,8%), mieście Wrocław (57,0%) i górowskim (53,8%). W porównaniu do 2015 roku w 22 dolnośląskich powiatach zobowiązania względem dochodów uległy zmniejszeniu, a w 8 powiatach wzrosły.



W układzie gminnym najniższe wartości zobowiązań w stosunku do dochodów w 2018 roku, nieprzekraczające 2%, uzyskały: Rudna (0,0%), Stare Bogaczowice (0,0%), wiejska Bolesławiec (0,2%), Warta Bolesławiecka (0,7%), Osiecznica (1,0%), Grębocice (1,4%) i Platerówka (1,9%). Jednostkami o najwyższym udziale zobowiązań w dochodach, powyżej 60%, były gminy: Wałbrzych (94,8%), Prusice (72,2%), Stara Kamienica (69,4%), Krośnice (66,4%), Trzebnica (66,1%), Duszniki-Zdrój (65,8%) i Wołów (63,4%). Analizując wszystkie 169 gmin w województwie dolnośląskim uwidacznia się przewaga gmin, w których w odniesieniu do 2015 roku nastąpił spadek udziału zobowiązań. Było to 101 gmin, w porównaniu do 66 gmin, w których udział zobowiązań w dochodach zwiększył się. W 2 gminach sytuacja nie uległa zmianie.

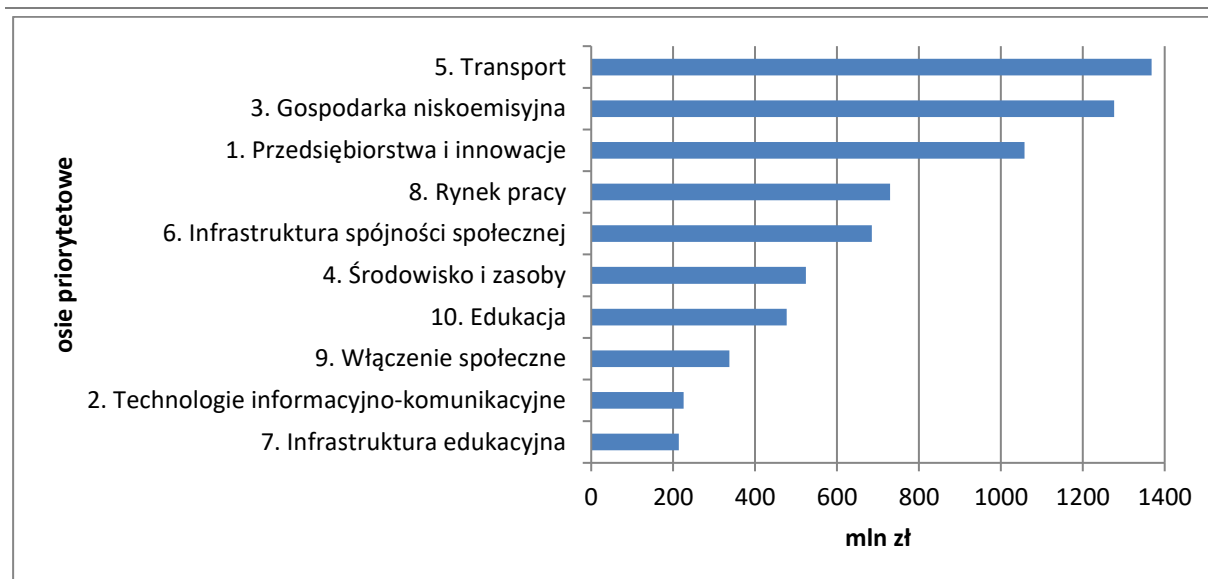
Ogółem w województwie dolnośląskim w 2018 roku wydatki z budżetów gmin i miast na prawach powiatu na obsługę długu wyniosły 148,7 mln zł, z budżetów powiatów 17,9 mln zł, natomiast z budżetu województwa na ten cel przeznaczono 16,5 mln zł. W stosunku do 2015 roku wzrosły one w przypadku budżetów: gmin i miast na prawach powiatu o 5,4 mln zł (3,8%) oraz zmalały w przypadku powiatów o 3,7 mln zł (-17,3%) i województwa o 2,9 mln zł (-15,2%). W analizie wzięto pod uwagę również wskaźnik ukazujący wydatki gmin i powiatów w dziale 757 Obsługa długu publicznego na 1000 zł dochodów budżetowych ogółem. W 2018 roku wartość tego wskaźnika dla Dolnego Śląska wyniosła 9,2 zł i była to najwyższa wartość wśród wszystkich województw (Polska 7,1 zł). W porównaniu do 2015 roku w województwie nastąpił spadek o 3,3 zł. W pozostałych regionach również zanotowano tendencję spadkową. W podziale lokalnym najniższa wartość została osiągnięta w powiatach: bolesławieckim (3,4 zł), polkowickim (4,5 zł), kamiennogórskim (4,7 zł) i lwóweckim (4,8 zł), natomiast najwyższe wartości odnotowano w powiatach: mieście Wałbrzych (30,1 zł), milickim (20,0 zł) i głogowskim (15,2 zł). Porównując sytuację w latach 2015-2018 charakterystyczną cechą jest spadek wydatków na obsługę długu publicznego na 1000 zł dochodów budżetowych ogółem we wszystkich powiatach województwa dolnośląskiego.



8. WYKORZYSTANIE FUNDUSZY UNIJNYCH W PERSPEKTYWIE 2014-2020 NA REALIZACJĘ RPO ORAZ ICH ODDZIAŁYWANIE NA WAŻNE OBSZARY ŻYCIA SPOŁECZNO-GOSPODARCZEGO REGIONU

W województwie dolnośląskim w perspektywie finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020 w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego według stanu na 31 sierpnia 2019 r. na realizację projektów uzyskano dofinansowanie w kwocie 6 894,9 mln zł, przy ogólnym dofinansowaniu projektów wynoszącym 7 204,5 mln zł. W przeliczeniu na 1 mieszkańca regionu kwota dofinansowania UE osiągnęła wartość 2 376,54 zł. W podziale na osie priorytetowe⁵ największą wartość dofinansowań UE, która wyniosła 1 368,4 mln zł (19,8% ogółu wszystkich dofinansowań) przypadła na oś priorytetową 5. Transport. Pod względem wielkości dofinansowania na 2. i 3. miejscu znalazły się osie priorytetowe 3. Gospodarka niskoemisyjna (1 276,7 mln zł, 18,5%) oraz 1. Przedsiębiorstwa i innowacje (1 057,4 mln zł, 15,3%). Najmniejsze dofinansowanie UE przypadło natomiast w udziale osiom priorytetowym: 7. Infrastruktura edukacyjna (213,7 mln zł, 3,1%), 2. Technologie informacyjno-komunikacyjne (225,8 mln zł, 3,3%) i 9. Włączenie społeczne (337,0 mln zł, 4,9%); (wykres 3).

Wykres 3. Wykorzystanie funduszy unijnych w perspektywie 2014-2020 na realizację RPO wg osi priorytetowych w województwie dolnośląskim [stan na 31 sierpnia 2019 r.].



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Funduszy Europejskich UMWD.

Opisywane zjawisko zostało przedstawione także na poziomie powiatowym⁶. Biorąc pod uwagę łączną sumę wykorzystanych funduszy unijnych w perspektywie 2014-2020 na zadania zaliczające się do wszystkich osi priorytetowych najwyższe dofinansowania zostały pozyskane w powiatach: mieście Wrocław (870,1 mln zł), świdnickim (337,0 mln zł), wrocławskim (260,0 mln zł), kłodzkim (220,8 mln zł) i mieście Jelenia Góra (205,6 mln zł). Najmniejsze natomiast w powiatach: milickim (49,4 mln zł), polkowickim (51,0 mln zł), kamiennogórskim (56,0 mln zł), strzelińskim (56,2 mln zł), ząbkowickim (57,8 mln zł) i górowskim (58,6 mln zł).

W przeliczeniu na 1 mieszkańca najniższe wartości wykorzystanych funduszy unijnych w perspektywie 2014-2020 na realizację RPO Województwa Dolnośląskiego odnotowano w powiatach: polkowickim

⁵ Ze względu na brak danych w podziale według obszarów interwencji zdecydowano się na przedstawienie zjawiska w podziale na 10 osi priorytetowych. Są to następujące osie: 1. Przedsiębiorstwa i innowacje, 2. Technologie informacyjno-komunikacyjne, 3. Gospodarka niskoemisyjna, 4. Środowisko i zasoby, 5. Transport, 6. Infrastruktura spójności społecznej, 7. Infrastruktura edukacyjna, 8. Rynek pracy, 9. Włączenie społeczne, 10. Edukacja.

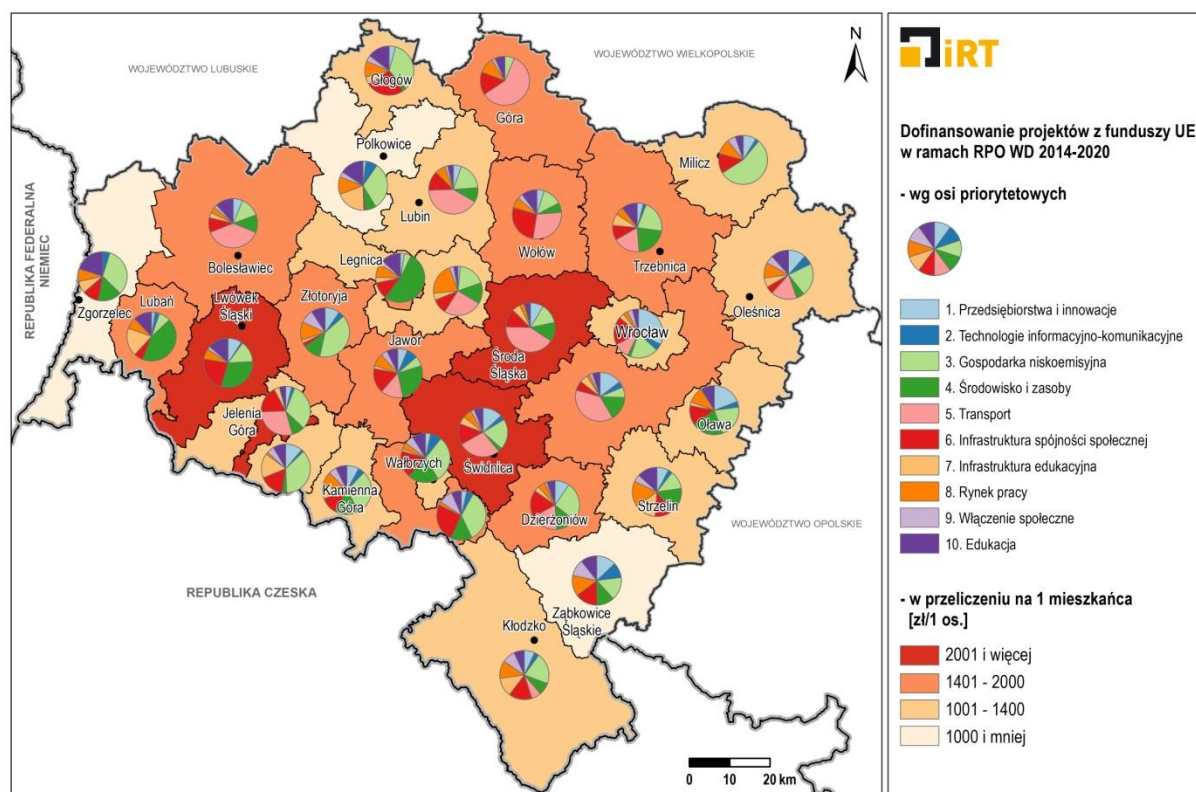
⁶ Na podstawie posiadanych danych nie można było rozdzielić na poszczególne powiaty województwa dolnośląskiego dofinansowań w kwocie 2 633,8 mln zł. Tym samym wspomnianą wartość odniesiono do całego województwa.



(809,77 zł na 1 osobę), zgorzeleckim (811,07 zł), ząbkowickim (883,98 zł) i lubińskim (1 089,13 zł). Z kolei najwyższe wartości w przeliczeniu na 1 mieszkańca zostały odnotowane w powiatach: mieście Jelenia Góra (2 587,28 zł na 1 osobę), lwóweckim (2 221,75 zł), średzkim (2 178,42 zł) i świdnickim (2 138,24 zł).

W przypadku podziału uzyskanych funduszy na 10 osi priorytetowych można zauważyć, że aż w 14 powiatach najwięcej funduszy zostało pozyskanych w ramach 3. osi priorytetowej - Gospodarka niskoemisyjna (mapa 15). Interesująca sytuacja zachodzi w przypadku 5. osi priorytetowej - Transport. Z jednej strony w 8 powiatach uzyskano na nią największą kwotę dofinansowań, z drugiej strony aż 15 powiatów nie pozyskało żadnych środków na realizację zadań zaliczających się do niej.

Mapa 15. Wykorzystanie funduszy unijnych w perspektywie 2014-2020 na realizację RPO wg osi priorytetowych oraz w przeliczeniu na 1 mieszkańca w powiatach województwa dolnośląskiego [stan na 31 sierpnia 2019 r.].



Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Departamentu Funduszy Europejskich UMWD.